

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

MÜLAZİM ATIF KAMÇIL HAYATI VE FAALİYETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Rabia Nur OBUT

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hakan TÜRKKAN

Karabük

Ekim-2019

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

MÜLAZİM ATIF KAMÇIL HAYATI VE FAALİYETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Rabia Nur OBUT

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Hakan TÜRKKAN

Karabük

Ekim-2019

İÇİNDEKİLER


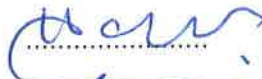

İÇİNDEKİLER	1
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	9
KISALTMALAR	10
GİRİŞ	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ/PROBLEM	14
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER.....	14
1. BİRİNCİ BÖLÜM	15
1.1. Atf Kamçıl Bey'in 1908 İhtilaline Kadar Olan Hayatı.....	15
1.1.1. Atf Bey'in Askeri Hayatı	17
1.1.2. Atf Bey'in Fedai Bölüğüne Katılması.....	17
1.1.3. 1908 İhtilali Öncesi Atf Kamçıl Bey Döneminde Makedonya da Siyasi Durum.....	19
1.1.3.1. Makedonya Neresidir?	19
1.1.3.2. Makedonya'nın Kültür ve Siyasi Yapısı.....	20
1.1.3.3. Makedonya Bölgesinin Osmanlı Hâkimiyetine Girişi ve Hâkimiyetinden Çıkışı.....	22

1.1.3.4. 1878 Berlin Anlaşması ve 1903 Mürzsteg Programı.....	23
1.1.3.5. Reval Görüşmeleri ve 1908 İhtilaline Etkisi.....	27
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	30
2.1. Atıf Bey'in Şemsi Paşa'ya Düzenlediği Suikast.....	30
2.1.1. Şemsi Paşa'nın Manastır'a Gelmesi	30
2.1.1.1. Suikast.....	34
2.1.1.2. Suikast Sonrası.....	38
2.1.2. Firzovik Toplantıları.....	43
2.1.3. Atıf ve İttihat Terakki Cemiyeti.....	44
2.1.3.1. Atıf Bey ve Resneli Niyazi	45
2.1.3.2. İkinci Meşrutiyetin İlanı	47
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	53
3.1. Atıf Kamçıl'ın Milletvekilliği	53
3.1.1. Meclis-i Mebusan.....	53
3.1.2. T.B.M.M. VI. Dönem.....	53
3.1.3. T.B.M.M. VII. Dönem	61
SONUÇ	70
KAYNAKÇA	71
ŞEKİLLER LİSTESİ	74
EK 1.....	75
EK 2.....	76
EK 3.....	77
ÖZGEÇMİŞ	78

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Rabia Nur Obut'a ait "Mülazım Atıf Kamçıl ve Faaliyetleri" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Tarih Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	:Dr. Öğr. Üyesi Tahir BİLİRLİ	
Danışman Üye	:Dr. Öğr. Üyesi Hakan TÜRKKAN	
Üye	:Dr. Öğr. Üyesi Tufan TURAN	
Üye	:.....
Üye	:.....

Tez Sınavı Tarihi:17.10.2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada göstererek ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Rabia Nur OBUT

İmza

:

ÖNSÖZ

Bu çalışmada II. Meşrutiyet'in ilanında önemli bir yere sahip olan, İttihat Terakki Cemiyeti mensubu ve Milletvekilliği yapmış olan Atıf Kamçıl'ın hayatı araştırıldı. Hayatının yanı sıra dönemin olayları da ele alınarak bir bütünlük sağlanıp dönemin ışığı yansıtılmak istenmiştir.

Çalışmaya başlanıldığında Atıf Kamçıl Bey için önemli bir suikastı gerçekleştiren biri olması bilinmesine rağmen hakkında çok yüzeysel bilgiler dışında başka bir bilgi olmadığı görüldü. Arşiv belgeleri, zabıt cerideleri, döneme şahitlik eden diğer şahsiyetlerin kaleme aldıkları hatıratları çalışmada yararlanılan önemli kaynaklar olmuştur.

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın şekillenmesinde fikirleriyle yol gösteren, yazım aşamasında gerekli ilgi ve alakayı gösterip bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan danışman hocam sayın Dr. Öğretim Üyesi Hakan TÜRKKAN'a en içten dileklerle teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın hazırlanma aşamasında maddi manevi yanımda olan aileme, fikir ve önerileriyle ve çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan eşim Öner CAN'a ayrıca teşekkür ederim.

Rabia Nur OBUT

Karabük, 2019

ÖZ

Kısa sayılabilecek bir zaman diliminde olup bitmesine rağmen II. Meşrutiyet zamanının ruhunu yansıtan ve ondan sonra birçok gelişmeyi derinden etkileyen önemli bir milattır. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinde etkili olan İttihat ve Terakki cemiyetinin en önemli ismi İbrahim Temo'nun "Manastır Dragor kıyısına heykeli dikilecek kahraman Türk" olarak nitelendirdiği ve yine cemiyet tarafından vatana hizmet ödülüne layık görülen isim Mülazım (Teğmen) Atıf Kamçıl'ın doğumu, okul hayatı, askerlik hayatı ve 1908 ihtilalindeki rolü ayrıntılı bir şekilde işlenmiş dönemin olayları eşliğinde Şemsi Paşa'nın ölümüne neden olan Atıf Kamçıl'ın meşrutiyet aşkı anlatılmak istenmiştir. Bunun üzerine II. Abdülhamid'e Kanuni Esasiyi tekrar ilan etmesi hakkında ard arda yazılan telgraflar ve Şemsi Paşa gibi önemli komutanın öldürülmesi padişahı zora sokarak II. Meşrutiyet yönetimi tekrar kurmak zorunda kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meşrutiyet, Mülazım Atıf Kamçıl, 1908 İhtilali, Kanuni Esasi.

ABSTRACT

The second constitutional monarchy was the corner stone for the reflection the spirit of time and also influencer of the future improvements, although it was over and done with a short, period of time. In this study, Lieutenant Atıf Kamçıl's birth, school life, military service and the role of 1908's revolution have been handled in detail. One of the most important founder of 'Party of union and Process' (İttihat ve Terakki Cemiyeti), İbrahim Temo had talked about him as "The Hero Turkish man whose statue must be erected to the edge of Monastery Dragor and deemed him worthy of outstanding service by the union. Additionally, Atıf Kamçıl's the reason of Şemsi Paşa's death, love of constitutional monarch has been expressed with the current events of that time. In response to the death of the most important commander of Ottoman Empire with the telgraphs about declaring the Kanuni Esasi again to the 2nd Abdülhamit and pressures, the second constitutional monarch was established.

Keywords: Constitutionalism, Mülazım Atıf Kamçıl, 1908's Revolution, Kanuni Esasi

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Mülazım Atıf Kamçıl Hayatı ve Faaliyetleri
Tezin Yazarı	Rabia Nur OBUT
Tezin Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Hakan TÜRKKAN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	17.11.2019
Tezin Alanı	Tarih
Tezin Yeri	Karabük Üniversitesi
Tezin Sayfa Sayısı	78
Anahtar Kelimeler	Atıf Kamçıl, 1908 İhtilali, Meşrutiyet

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Mülazım Atıf Kamçıl's life and activities
Author of the Thesis	Rabia Nur OBUT
Advisor of the Thesis	Hakan TÜRKKAN
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	17.10.2019
Field of the Thesis	History
Place of the Thesis	Karabük University
Total Page Number	78
Keywords	Atıf Kamçıl, 1908's Revolution, Constitutinaslism

KISALTMALAR

KTP: Kütüphane

Yay: Yayınlayan

YY: Yüzyıl

GİRİŞ

Avrupa’da hızlı bir şekilde değişen güçler dengesi karşısında bütün dünya etkilendiği gibi Osmanlı Devleti de derinden ve olumsuz etkilenmiştir. Alkan’ın dile getirdiği gibi aydınlanmanın sonucunda “bilimsel ve siyasi”, Fransız İhtilali’yle “modern millet, devlet ve ordu” ve nihayet Sanayi İnkılabı’nın ardından “ekonomi” kazanımlarıyla birlikte Batı Avrupa Medeniyeti son kıvamını almış; diğer coğrafyalar ve milletler karşısında büyük bir avantaj yakalamıştır.¹ Niyazi Berkes’in ise bu konu hakkında önem arz eden sözleri şu şekildedir: “Yeni Avrupa dünyasının farkına varılamayan çarpışı, düzende öyle bir altüst oluş yaratmıştır ki, özellikle XVII. yüzyılın yarısından sonra Osmanlı yazarları bunun gelip geçici bir durum olmadığını kavradıkları zaman devlet gövdesini yoklayınca en önemli organlarının asıllarının tersine döndüklerini görmüşlerdir.”²

Gelenekçiliğin devam ettiği XVII. yüzyılda Osmanlı kadim gücünü aradığı yıllar olarak bilinirken eski düzenlerinden aslında daha da uzaklaşmışlardır. XVIII. yüzyılda ise Avrupa’yı örnek alan Osmanlı Devleti, yüzünü batıya dönmeye çalışıp ıslahat hareketlerinde bulunmuştur. Lale Devri ile birlikte başlayan bu dönemi, Nizam-ı Cedid hareketleri izlemiştir. Ancak padişahların geneli yine Batıya tam anlamıyla adapte olamamış ve büyük bir değişim gösterememiştir. Bunu başaran padişah ise II. Mahmud olacak ve döneminde büyük tepkileri toplayacaktır.

II. Mahmud döneminden sonra Osmanlı Devleti ve Osmanlı toplumu modernleşme anlamında büyük değişim yaşamaya başlayacaktır. Osmanlı Devleti’nde reformları yapmakla görevli olan şahıslar karşılaştıkları zorluklardan yılmayıp Avrupa’daki gibi bilimsel öğretilerin okutulduğu askeri okullar açmışlar ve bu okullarda ders vermek için Avrupalı eğitimciler getirtmişlerdir.³

Tanzimat Fermanı’nın ilanını (1839) hazırlayan sürecin II. Mahmud ile başladığı aşikar olup, modernleşmenin dönüm noktası sayılıp, yurt dışına öğrenci göndermenin devlet politikasına dönüştüğü yenileşme dönemidir.⁴ Avrupa’ya gönderilen öğrencilerin Avrupa’daki yeni düşüncelerden ve fikir hareketlerinden

¹ Necmettin Alkan, *Mutlakıyetten Meşrutiyete 2. Abdülhamid ve Jön Türkler* (İstanbul: Selis Kitaplar, 2009), 39.

² Niyazi Berkes, *Türkiye’de Çağdaşlaşma* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2015), 39.

³ Kadir Girit, “Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi,” (Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2017), 3.

⁴ Aynur Erdoğan, “Tanzimat Döneminde Yurtdışına Öğrenci Gönderilme Olgusu ve Osmanlı Modernleşmesine Etkileri,” *Sosyoloji Dergisi*, Sayı 3 (2010): 123.

etkilenmeleri de toplumun yaşadığı bu değişimi, Matbaanın kullanımı, modern okulların askeri sahada (mühendishane) eğitim vermeleri, tercüme odaları, Encümen-i Daniş'in etkisi ve toplumun düşünce yapısının değişmesini hızlandıran etkenlerdendir. Halkın bir araya geldiği yerlerin mescit ve camilerin yanında kahvehanelerin açılması ve konak sohbetlerinin yapılması bu değişim sürecini hızlandıran etkenlere zemin olmuştur. Aynı zamanda Avrupa'dan getirilen yabancı eğitimcilerle yakın temas halinde olacak olan Osmanlı subayları, birçok diploma, yetkinlik, yeni fikir ve tecrübe edinerek yepyeni bir kişilik olup toplumunda değişmesinde büyük rol oynayacaklardır.⁵

⁵ Girit, "Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi," 3.

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırma konusu aydın kesim düşüncelerini benimseyen 1880- 1947 yılları arasında yaşamış olan Mülazım Atıf Kamçıl Bey'in hayatı ve Şemsi Paşa'ya düzenlediği suikasttır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın ana konusu olan Atıf Kamçıl Bey, Avrupalıların düşünceleri ile beslenmiş, dönemin isyan ve ihtilalinin yapı taşını oluşturmuştur. Hiçbir teşebbüsten çekinmeden gösterdiği faaliyetler tez araştırmamızın amacını oluşturmaktadır. Attığı kurşun ile Şemsi Paşa'yı öldürmüş ve tarihin dönüm noktası olan II. Meşrutiyet'i Saraya kabul ettirmiştir. Mevcut literatürde Atıf Kamçıl hakkında doğrudan hayat hikayesinin anlatıldığı hiçbir kaynak yoktur. Bu çalışma ile mevcut olan bilgi eksikliği bir nebze kapatılmak istenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bernard Lewis "Türkiye'de Çağdaşlaşma" adlı eseri, Laiklik ve Sekülerlik ayrımı ile bilinen Niyazi Berkes, Necmettin Alkan gibi önemli akademisyenlerin konu ile ilgili yazılarından yararlanılmıştır. Birinci bölümde Atıf Bey kimdir sorusunun yanıtı vardır. İhtilale kadar olan hayatı, askeri görevleri, düşüncesi ve İttihat Terakki Cemiyetinin Fedai Bölüğüne katılması işlenmiştir. Aynı zamanda Atıf Kamçıl Bey döneminde Osmanlı Devletinin siyasi ve askeri sorunlarına değinilmiş, dönemin sıkıntıları anlatılmak istenmiştir. Hristiyan Batı ile Müslüman Doğu arasında bir köprü vazifesi gören, çok uluslu yapıya sahip olan ve önemli bir konumda bulunan Makedonya'nın siyasi, sosyal, ekonomik yapısı incelenmiş, ihtilale giden süreç içerisinde bölgenin önemi değerlendirilmiştir. Ayrıca Makedonya sorununun doğuşuna değinilerek Osmanlı Devleti'ni yakından ilgilendiren ve bölge üzerinde büyük bir etki yaratan 29 Haziran 1908 tarihinde Tallinn'de yapılan Reval Görüşmeleri'ne de bu bölümde yer verilmiştir. Reval Görüşmeleri sonucunda ise ilk isyan bayrağını çeken Resneli Niyazi'nin dağa çıkması işlenmiş. İkinci bölümde ise İttihat ve Terakki Cemiyetinin düşünce yapısı ile büyüyen Atıf Bey'in, Şemsi Paşa'ya suikast düzenleme kararı ve eylemi en ince ayrıntıları ile verilmiş, suikast sonrası Osmanlı Devleti'ndeki

değişim ve İkinci Meşrutiyet ile gelen yenilikler ve bu durumun sonrası anlatılmıştır. Son bölüm de ise Atıf Bey'in Milletvekilliği sürecindeki faaliyetleri dile getirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ/PROBLEM

Çalışmada cevabı aranan sorular şunlardır: Atıf Kamçıl kimdir ve bu isyana neden karıştı? İsyanı bastırmak için gelen Şemsi Paşa'yı kim gönderdi. Atıf Bey Şemsi Paşa'yı neden öldürdü? Atıf Bey'e kim neden yardım etti? Bu sorulara yanıt aranırken Şemsi Paşa'nın oğlu Müfid Şemsi ve Resneli Niyazi Hatıratları aynı dönemi farklı gözlerden anlatan iki adet birinci elden kaynak olarak ayrıntılarıyla objektif olarak incelenmiştir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Konu hakkında en fazla bilgiye ulaşılan kaynak Mustafa Ragıp "Meşrutiyet'ten Önce Manastır'da Patlayan Tabanca" isimli eser ve Turan Akıncı'ya ait 'Suikast' adlı kitapta Atıf Bey'in ismi sıkça geçmektedir. Doğrudan Atıf Bey'in hayatını ve yaptıklarını inceleyen kaynak olmaması karşılaşılan güçlükler arasındadır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Atıf Kamçıl Bey'in 1908 İhtilaline Kadar Olan Hayatı

Bigalı İsmail Bey ve Fatma Hanım'ın oğlu olarak⁶ 1880 yılında doğduğu belirtilen Atıf Bey ile ilgili konu üzerinde hiçbir araştırma yapılmadığı için kısıtlı kaynaklardan edindiğimiz bilgiler birbiri ile çelişmektedir. Öyle ki Atıf Kamçıl'ın 1880 yılında İstanbul'da doğduğu⁷ bilgisini verenlerin yanı sıra doğum yeri olarak Çanakkale'yi⁸ de gösteren kaynaklar vardır. Aynı zamanda TBMM VII. dönem parlamento ceridesinde 1882 doğumlular olarak Atıf Bey'in ismi geçmektedir.⁹ 1911 yılında Emine Atifet Hanım ile evlenmiş ve Aydın (1914), Selcan (1917) ve Türkan (1922) adlı üç kızı, Demirtaş (1916) adlı bir oğlu vardır.¹⁰ Düşünceleri ve faaliyetleri neticesinde İttihat ve Terakki yönetimince "Vatana Hizmet" ödülüne layık görülmüştür. Meclisi Mebusan'da I.ve II. Döneminde Kala-i Sultaniye (Çanakkale), III. Döneminde ise Ankara mebusu olarak görev alırken I. Dünya Savaşı'ndan sonra İttihat ve Terakki'nin iktidardan düşmesi ile Malta'ya sürgün edilmiştir. 1921'de kurtulup Ankara'ya gelmiş ve Çankırı Reji Müdürlüğüne tayin edildikten sonra Eskişehir ve İnebolu'da görev yapmıştır. 1 Mart 1925 tarihinde İstanbul Tütün İhisarı Müfettişi oldu. 21 Şubat 1926'da Kadıköy Depo Müdürlüğüne getirildikten sonra 13 Ağustos 1932'de İstanbul İhisar Başmüdürlüğü Kadıköy Satış Deposu Müdürü oldu ve milletvekili seçildiği 31 Mart 1939'a kadar Kadıköy'de çalıştı. 3 Nisan 1939'da Meclis çalışmalarına katılmıştır. Cumhuriyet ile birlikte Tekel'de memur olarak çalışmış soyadı kanunu ile Kamçıl soyadını alacaktır. TBMM'de ise VI. ve VII. Dönem Çanakkale milletvekili seçilmiştir. 21 Ocak 1947 yılında ölünce önce Karacaahmet Mezarlığına, Bakanlar kurulu kararı ile 1954 de ise İttihat ve Terakki kurucularının bulunduğu Şişli'deki Hürriyeti Ebediye nakledilmiştir.¹¹ Atıf Bey'in sicil No: 1038'dir. 30 Haziran 1942'de emekliye ayrıldı. Milletvekilliği sonrasında 2 Ekim 1946'da Sular İdaresi Meclisi İdare Azalığı'na tayin edilecek ve bu görevde iken hayatını kaybedecektir. 1901'de Harbiye'ye giren Atıf Bey 6 Nisan 1320 (1904) de

⁶ Hakan Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), 170.

⁷ Turan Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017), 92.

⁸ Mustafa Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, Hazırlayan. Rahşan Aktaş (İstanbul: Bengi Kitap Yayın, 2007), 293.

⁹ İsmet Binark, "Türk Parlamento Tarihi: TBMM VII. Dönem," T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurumu Yayınları, Cilt 1, Sayı 133 (2009): 87.

¹⁰ Ş. Şenay Günel, "Türk Parlamento Tarihi: VI. Dönem," Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Cilt 5, Sayı 39, 155.

¹¹ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 171.

piyade teğmen olarak Mekteb-i Harbiye'den mezun oldu.¹² 1903'de gerçekleşen Bulgar ihtilalinden beri Makedonya'daki ordu kuvvetlerine bazı mühim görevde olan bilgili zabitler yerine Harbiye Mektebi'nden çıkan genç öğrencileri gönderirlerdi. Atıf Bey'de arkadaşları gibi doğruca III. Orduya gönderildi. 24 yaşında olan genç asker¹³ XXI. Alay IV. Tabur'da göreve başladı.¹⁴ Atıf, arkasında bıraktığı istibdat idaresine öfke ve kin besleyip vatana hizmet için canını ortaya koymaya hazırdı. Memleketini seven, inkılap duygusunun tesiri altında olan genç Teğmen, II. Abdülhamid idaresini yıkmak için ne kadar girişim varsa hepsini yakından takip etmekteydi. Bu ihtilal hareketlerinin bir gün başarıya ulaşacağına inanarak duygularının şekillenmesinde büyük katkısı olan kişi eniştesi Bahriyeli Yüzbaşı İsmail Hakkı Bey Jöntürk teşkilatının ilk üyelerinden olup Avrupa'dan gelen hürriyet fikirlerini yayan önemli gazeteleri, beyannameleri dağıtan etkin rolde bir ittihatçı idi. Hükümetin uyguladığı baskıcı politikaya nefret besleyen İsmail Hakkı rütbe yükseltmeyi reddederek mütevazı görevini koruyup inkılap şahsiyeti olarak kalmayı uygun görmüştür.

Kayınbiraderinden bu durumu saklamayıp Cenevre, Paris ve Mısır'da bulunan inkılapçılardan gelen gazeteleri, hürriyet ve meşrutiyet için tesis edilen yazıları Atıf Bey'e okutup hürriyet fikrini aşlamıştır. Atıf vaziyetin tüm inceliğini kavramış ve Namık Kemal'in eserleri ile büyümüş, istibdata düşman, hürriyete aşık bir birey olmuştu.¹⁵ Ayrıca Kazım Karabekir Paşa tarafından İttihat ve Terakki bölüğüne alındığı bazı kaynaklarda geçmektedir.¹⁶

Atıf Kamçıl "Ben askeri mekteplerde bulunduğum sırada büyük Vatan ve Hürriyet şairi Namık Kemal'in eserlerini çok okurdum" demesi, o dönemde açılan mekteplerde yetişen genç bireyler hakkında bilgi vermektedir. Atıf Bey, Şemsi Paşa suikastının nasıl gerçekleştirdiğini anlatırken, "toplumu ve dolayısıyla vatani inkırazdan kurtarmak ve istibdat kalesine ilk ve en kesin darbeyi indirmek üzere tereddütsüz hatta şevk ve heyecan içinde atıldım" ifadelerini kullanmaktadır.¹⁷

¹² Günal, "Türk Parlamento Tarihi: VI. Dönem," 155.

¹³ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 293-294.

¹⁴ Turan Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, 92.

¹⁵ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 294-297.

¹⁶ Mehmet Bilgin, *Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kafkasya Misyonu ve Operasyonu* (İstanbul: Ötügen Yayınları, 2017), 68.

¹⁷ Uğur Özcan, "1878-1912 Yılları Arasında Manastır Vilayeti'nde Okullaşma ve Okullaşmanın Milliyetçilik Üzerindeki Etkisi," *Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD)*, II/1 (2013): 412.

1.1.1. Atıf Bey'in Askeri Hayatı

Atıf Bey, 1903 Bulgar İhtilalinin bastırılmasında görev alan IV. Taburun III. bölüğü Kruşova'da bulunuyordu. İlk zabitliğini burada yapan Atıf çok geçmeden Manastıra yerleşti ve misafirliğini kaldırıp esalete çevirdi. Ancak taburunun bir kısmı alaylı bir kısmı da mektepliydi. Alaylı zabitlerin çoğu padişah yanlısı ve kültür, düşünce seviyeleri çok düşük insanlardı. Atıf silah arkadaşlarına düşüncesini ima yoluyla bile olsa kesinlikle anlatamazdı. Bununla beraber Atıf gibi hürriyet düşüncesi ile yanıp tutuşan Debrelili Esat Faik, Mülazım Ahmet Talat, Mülazım Baki, Katip Mehmet Ragıp gibi arkadaşlarıyla da tabur içerisinde tanışıp gün geçtikçe daha samimi olup gece toplantılar yaparak idarenin fenalığından, inkılabın artık gerekli olduğundan sürekli bahseder oldu. Ancak bundan daha fazla ileri gidemiyorlardı. Çünkü konuştukları duyulursa vatana ihanetten yargılanabilirlerdi. Alaylılardan fazlaca çekinen bu grup özellikle Yanyalı Kokino Mustafa Efendi'den fazlaca korkuyorlardı. Atıf Bey'in bölüğüne yeni bir inkılapçı daha tayin edildi: Manastırlı Mülazım Yahya Efendi. O da kendisi gibi Abdülhamid hükümetinin zulümlerinden nefret ediyor ve hürriyet yanlısı idi. O günlerden sonra daha da samimi olan iki arkadaş öz dostluk seviyesine ulaşacaklardır. Cemiyet fikirlerini daha da yaymak istiyorlardı ancak hükümetin şerrine uğramamak için gizlilik esasları vardı. Cemiyete alınan kişi rehberlerin delaleti ile alınırdı. Bir rehber ancak onu cemiyete sokan rehberi bilirdi. Cemiyetin merkezini teşkil edenleri bilmezdi. Cemiyete alınan kişinin ahvali uzunca tahkik edilir ve gözü bağlı şekilde tahlif heyetine getirilir yemin ettirilirdi. Cemiyete kabulünden sonrada hangi evde kime yemin ettiğini bilmezdi. Selanik'ten sonra en canlı yer olan Manastırda cemiyet genç ihtilalci düşüncelerle genişletilmeye çalışıldı. 1907 yılında İttihat ve Terakki Hafı Teşkilatı'na girdi.¹⁸

1.1.2. Atıf Bey'in Fedai Bölüğüne Katılması

Manastırdaki cemiyete ilk dahil olanlar arasında bulunup, rehberinin delaletiyle İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne alınan Atıf, nizamnameyi tetkik etti ve önem arz eden kısmı "fedai bölükleri" dikkatini çekmişti. İnkılap hareketine öncü olacak cemiyetin faaliyetini engelleyecek kişileri imha etmek, lüzum görürse kendilerini de feda edecek gibi görevleri olan bu bölük İttihat ve Terakki tarihinde mühim roller oynamıştı. Cemiyet herkesi fedai bölüğüne girmeyi zorlamazdı. Arzu edenin katıldığı bu bölüğe

¹⁸ Günal, "Türk Parlamento Tarihi: VI. Dönem," 155.

Atıf gönüllü olarak girmeyi istemiştir. Daha çocuk yaşta hükümete kin besleyen Atıf bu kini fiili bir şekilde sokmuştu. İntikam alma arzusu ile bir derin heyecana bürünmüştü. Bununla beraber cesaretine güvenen bu kanlı maceraya atılmak isteyen genç fedailerin gelen emre ne kadar ağır ve tehlikeli olursa olsun sadık kalacakları ve vazgeçme lüksünün bulunmadığını da bilerek inkılap uğruna canlarını tehlikeye atmaları küçümsenecek bir olay değildi. Atıf'ta bir rehberden teşvik görerek değil bütün tehlikenin farkına vararak isteyerek bu bölüğe girdi. Bölüğe girdikten sonra en yakın arkadaşı olan Mülazım Yahya Efendiyi de teşvik edip ona rehber olup fedai bölüğüne girmesini sağladı. Fedai bölüğünün çoğu bir iki senelik zabıt ve gençlerden oluşuyordu. Verilecek emre itirazsız ve derhal yapmaya hazırlardı. Tam bir askerlik disiplini ile talimatlara bağlı kaldılar. Mülazım Atıf Bey'i ittihatçı dostları "karıncayı bile incitmekten çekinen merhametli ve fedai bölüğüne katılmış heyecanlı bir kişi" olarak tanımlamıştır.¹⁹

Alman askeri talim ve terbiye usulü ile eğitim gören Atıf Bey bütün bölükleri dolaşım hem ameli hem de nazari dersler veriyordu. Vatan sevgisini aşılıyıp mutlakiyet ve meşrutiyet yönetiminin farklarından sürekli bahsedirdi. Her defasında Namık Kemal'in Vatan – Silistre piyesini baştan sona kadar bölüklere okur ve bütün taburun onu büyük heyecanla dinlemesini sağlardı. Askerlik vazifesi kadar inkılapçılık alanında da çok çalışın Atıf tüm bölüklere inkılabı anlatmış ve onları belli seviyeye getirmişti. Eniştesi sayesinde daha çocuk yaşta Avrupa'dan gelen Jön Türklere ait mecmuaları okuduğu gibi cemiyete girdiğinde bunları rahatlıkla temin ediyor ve politikanın bütün safhasına vakıf oluyordu hiçbir fedakarlıktan çekinmeyen Atıf Bey Kaymakam Hıfzı Bey'in imha teşebbüsünün başarısız olmasından sonra inkılap duygularını daha güçlü yaşamıştır. Yüzlerce inkılapçının gayesine engel olan kişi ortadan kaldırılmıydu. Dolayısıyla fedai bölüğüne de bu maksatla girdiği düşünülebilir.

Süvari Mülazım'ı Nezir Bey'in 1908 inkılabının safhalarını canlandıran hatıratında şöyle bir olay gerçekleşmiştir. İki arkadaş olan Atıf ve Mehmet Ali Beyler arasında cereyan etmiş olan olay şu şekildedir: Manastırda bir gece yarısı Atıf Bey'in heyecanlı bir şekilde arkadaşısı Mehmet Ali Bey'e bir şeyler izah etmesi ile başlamıştır. Atıf Bey eli ile bir hilal işareti yapmış arkadaşının dikkatini çekmek istemiş ve onun

¹⁹ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 171.

bu cemiyette olup olmadığını anlamak istemiştir. Ancak Mehmet Ali Bey bunu görmezden gelip başka şeylerden konu açmıştır.

“Ay hilal halinde ne güzel değil mi?” diye soran Atıf yine bir cevap alamamıştır. Bu hilal parolası cemiyete dahil olanların kullandığı mason teşekküllerinden alınmış bir işarettir. Bu işareti verenler karşı tarafta da aynı mukabeleyi görürse serbestçe inkılapçı ruhlarını ortaya koyabilirdi. Atıf içini dökmek için bu kadar çaba sarf edince arkadaşı Mehmet Ali manalı bir gülüş ile bu idealist arkadaşını daha fazla bekletmek istemeyip hakikati anlatmıştır. İki arkadaş artık imalı konuşmalar yapmayıp Abdülhamit rejiminin ülkeyi parçaladığını ve inkılap uğruna bunu durdurabilmek için canlarını ortaya koyduklarını uzun uzun konuşmuşlardır. Atıf birden durup tavrını değiştirip kolunu kaldırıp gökteki hilalleşen ayı sağ şahadet parmağı ile gösterip sert ve azimli bir ton ile “Mehmet Ali, bu düzeni bozacak hürriyetin ilanına sebep olacak işte bu parmaktır.” dedi. Bir kurşun sesi ile bu idarenin düzenini bozacak meşrutiyetin ilanından 17 gün önce tarihi rolünü Manastır telgraf hanesinin önünde gerçekleştirecekti.²⁰ Atıf Bey bu suikast ile ilgili daha sonraları verdiği bir mülakatta; “Cemiyeti ve mensuplarını kökünden kazımak üzere yıldırım gibi Manastır’a gelen Şemsi Paşa’nın harekate başlamazdan evvel Manastır içinde derhal vücudunu ortadan kaldırmak kati bir zaruret halini almış olduğundan hiçbir kimseden hiçbir teşkilat merkezinden ilham ve telkin almadan kararımı verdim” demiştir.²¹

1.1.3. 1908 İhtilali Öncesi Atıf Kamçıl Bey Döneminde Makedonya da Siyasi Durum

1.1.3.1. Makedonya Neresidir?

Makedonya Rogop Dağlarının ve Karasu Nehrinin batısındadır. Şehir Kosova ve Şar Dağlarının güneyinde, Ohri gölünün doğusunda, Selanik ve Olimpos Dağlarının kuzeyinde bulunur.²² Osmanlı Devletinde Makedonya ismi coğrafi bir terim olarak kullanılmamakla birlikte Rumeli diye nitelendirilen bölgedir. Makedonya meselesi ilk kez ikinci Abdülhamid döneminde ortaya çıkmış ve ortaya çıkmasında 1902 yıllarında komite adı olarak isimlendirilmişti. Çeşitli etnik kökenlilere beşiklik yapan

²⁰ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 297-322.

²¹ Suat Zeyrek, “II. Meşrutiyetin İlanı Üzerine Bazı Düşünceler, Darbe mi? Devrim mi?,” *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 32 (2012): 214.

²² Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 53.

Makedonya’da Türk, Rum, Arnavut, Sırp, Yahudi, Bulgar gibi farklı kültürde ırklar yaşardı. Farklı köken, farklı dini yapı, farklı kültür, farklı dil gibi birden fazla unsur Makedonya’nın bölge içi sınırlarını çizmekte karışıklıklar yaratabiliyordu. Stratejik konumu itibari ile Asya, Avrupa, Afrika’yı birbirine bağlayan, siyasi ve ekonomik düşüncelerin dağılma yolları üzerinde bulunan Balkanların merkezi Makedonya, Osmanlı’nın merkezi otoritesinin düşük olduğu dönemlerde devlete bağlılığı sabit olması imkansızdı ve XIX. yy. sonra hızlı bir şekilde iç dış müdahalelere sahne aldı.²³

1.1.3.2. Makedonya’nın Kültür ve Siyasi Yapısı

Makedonya’da Rumlar Bizans imparatorluğu idaresi altında bulunmuş ve ortodokslaştırılmıştır. Zamanla buraya daha bağlı hale gelmiş ve kendi toprakları olarak benimsemişlerdir. Büyük Megali İdea’nın temel taşını Makedonya oluşturuyordu.

Sırp lar ise kuzey batısında çoğunluk olarak buldukları için Makedonya’nın büyük bir kısmına sahip olmayı istemişleridir. Sırbistan’ın Makedonya topraklarından bir parçası olmasa geleceğinin de olamayacağını düşünmektedirler. Bu fikirlerinden dolayı tıpkı Yunanistan gibi bölgede propaganda faaliyetlerini yoğunlaştıracaklardır. Sırbistan bütün bunları yaparken bir taraftan da Osmanlı Devleti ile iyi ilişkiler kurmaya özen gösterecektir.

Rusların yüzyıllardan beri bilinen tarihi emelleri ise sıcak denizlere ulaşmak idi ve bu emelleri ile Osmanlı Devleti’ni çok fazla uğraştırıp, bölge üzerinde denge kurmaya çalışacaktır.²⁴ Bulgarlarda 1878 den itibaren Bulgar krallığının Makedonya’ya Bulgarlaştırma faaliyetlerinde bulunmuş buraya hakim olup Ege’ye inmeyi planlamışlardır.²⁵ Bölgenin büyük parçası Ayastafanos Anlaşması ile Bulgarlara verilmişti. Çok geçmeden yapılan Berlin Anlaşmasıyla tekrar Osmanlı eline geçmişti. Avrupalılar ise buranın Osmanlı egemenliğinden çıkacağına farkında ve gerek bütünüyle gerekse parça parça kimin alacağını düşünmekteydiler. 1902 de Bulgarlar kamuoyunda yankı uyandıran bir isyan çıkartarak Osmanlıyı bu bölgede ıslahata

²³ Meltem Begüm Saatçi, “İkinci Meşrutiyet Öncesi Makedonya Sorununda Bulgar Rolü” (Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Bulgar İlişkileri Sempozyumu, Eskişehir, 2005), 116.

²⁴ Girit, “Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi,” 13.

²⁵ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi- 1. Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1878-1907* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2005), 146-149.

zorladılar.²⁶ Bu farklı ırklar Makedonya'yı çıkarları çerçevesinde sürekli kendilerince çizmek istediler. İstatistiklere göre Müslüman halk fazla idi ancak Arnavut, Çerkes diye millet esasına dayandırılınca Türkler azınlıkta kalıyordu. Kiliselerin, hükümetlerin istatistikleri birbirini tutmayınca Makedonya sorunu içinden çıkılmaz bir hal alıyordu.²⁷ Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kayıpları yaşadığı bu dönemde Bulgar, Rum ve Sırp çetelerle mücadele eden birliklerin başında III. Ordu'ya mensup mektepli subaylar bulunmaktaydı. Bu mektepli subayların çoğu isyanların önüne geçme ve sonucunda devleti kurtarmak için çözümü Meşrutiyet'in tekrar kabul edilmesinde görüyorlardı. Rumeli'de var olan siyasi bunalımdan ötürü, milliyetçi isyanlarla haritasındaki Balkan sınırları gitgide daralan Osmanlı Devleti'nin Makedonya'yı kaybedeceği korkusu bölgede fazlasıyla hissedilmekteydi.²⁸

Jön Türklerin XX. yüzyılın başlarında meşrutiyetin yeniden ilan edilmesi konusunda cesaret ve teşvik sağlayan iki olay vardır. 1905 yılına kadar çok fazla etkin olamamasalar da etkilendikleri bu olaylar onlara cesaret verir ve yakından takip etmelerini sağlar.²⁹ Birinci olay 1905 yılında Uzak Doğu'da Rusya'nın Japonya'ya yenilmesidir. Bir Asya Devleti olup da yönetim şekli olarak meşrutiyeti esas Japonya'nın bir batılı devleti yenmesi, meşrutiyet sayesinde olmuştu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun da aynı başarıyı gösterebilirse ülkelerini kurtarabilirlerdi. Bir diğer olay Rusya'da monarşinin zayıflaması ile meydana çıkan, 1906 da İran'daki meşrutiyet hareketidir. Bu olaylarda Jön Türklere şu sonuçları çıkartmıştır; Müslüman bir ülkede, Kuranı Kerim'in anayasal bir yönetime engel olmadığına bire bir göstergesi olmuştur.³⁰

Selanik, Manastır ve Kosova vilayetlerini kapsayan Elviye-i Selase olarak bilinen Makedonya, Yeşilköy Anlaşması yani Ayastefanos (1878) ile sorun haline gelip Avusturya ve Rusya'nın çıkarları ile daha da büyük sorunlar doğurmuştur. Kendi ülkelerinde çıkan ayaklanmaları, milliyetçilik isyanlarını bastırırken Osmanlı'da baş gösteren bu ayaklanmaları sürekli kıskırtarak Osmanlı'nın sonunu hazırlanmıştır. İngiltere, Haydarpaşa - Bağdat demiryolunun ayrıcalığının Almanya'ya verilmesine, Berlin – Viyana - Selanik demiryolunun imtiyazının Avusturya'nın eline geçmesine

²⁶ Sina Akşın, *100 Soruda Jön Türkler ve İttihat Terakki* (İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1980), 41.

²⁷ Karal, *Osmanlı Tarihi- I. Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1878-1907*, 146-149.

²⁸ Ali Birinci, *Hürriyet ve İtilaf Fırkası, II. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2012), 31.

²⁹ Zeyrek, "II. Meşrutiyetin İlanı Üzerine Bazı Düşünceler, Darbe mi? Devrim mi?," 203.

³⁰ Durdu Mehmet Burak, "Osmanlı Devleti'nde Jön Türk Hareketinin Başlaması ve Etkileri," *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 14 (2003): 301.

teпки gösterip Avrupa’da barışın tehdit edildiği görüşüne kapıldı. İngiltere ve Rusya bunun üzerine 9 Haziran 1908 de Reval’de görüşmelere başladı. Bu görüşmeler Osmanlı Devleti’ni paylaşma planları olarak bilinip büyük tepkilere yol açtı.³¹

1.1.3.3. Makedonya Bölgesinin Osmanlı Hâkimiyetine Girişi ve Hâkimiyetinden Çıkışı

Osmanlı Devleti, Makedonya topraklarını ilk defa XIV. yüzyılın ikinci yarısından sonra Sultan I. Murad döneminde fethetmeye başladılar. 1364 yılında Edirne’nin batısında Meriç nehri önünde meydana gelen ve Osmanlı tarihinde Sırsındığı veya Birinci Çirmen Muharebesi diye bilinen savaşta Osmanlı Devleti’nin elde ettiği başarı, Türklerin Balkanlar’da hızla ilerlemelerini sağlamıştır.³² Çirmen Savaşı’ndan sonra Batı Trakya’nın ve ardından Makedonya’nın zaptı da mümkün olmuştur. Buna karşılık Macar Kralı Layoş, Osmanlılara karşı Haçlı Seferi düzenleme isteğini açıkça belirtse de, Bulgaristan ve diğer Hristiyan devletleri aleyhine olarak topraklarını genişletme amacıyla kullanmak istediğinden, sonuç alınmamıştır.³³ Sultan I. Murad Anadolu’dan Rumeli’ye geçmeden önce Makedonya’ya yürünmesini emrederek 1380’de Vardar’ın sol sahil kıyısındaki İştîp’i alıp, daha sonra büyük ve güçlü bir ordu ile Vardar nehrini geçen Timurtaş Paşa, 1382’de Manastır ve Pirlepe’yi ele geçirdi. Sonra Çandarlı Halil Hayreddin Paşa, akıncı kumandanı Evrenuz Bey’le beraber Makedonya’nın batısına doğru harekate başladı ve ardından 1385 yılında Ohri’yi fethetti.³⁴ Ohri’de kalıcı olabilmek anca Fatih Sultan Mehmet döneminde gerçekleşmiştir. Birinci Kosova Meydan Savaşı esnasında şehit olan Sultan I. Murad’dan sonra tahta geçen Yıldırım Bayezid, Sırp sınırında bulunan Üsküp ve çevresini Paşa Yiğit’e havale edip Üsküp ile Niş arasında Türk ve Tatar muhacirlerini iskan ettirdi.³⁵ Üsküp Fatih Yiğit Paşa tarafından Batı Anadolu’daki Saruhan (Manisa) bölgesinden getirtilen Türkmenlerin buraya yerleştirmesi ile Osmanlı Devleti’nin Balkanlarda en önemli ‘uç şehri’ haline gelmiştir. Ve nihayet II. Murad döneminde 1448’in Ekiminde yapılan İkinci Kosova Savaşı’nda, Türklerin Haçlı birliklerini yenmesi ile bütün Makedonya kesin olarak Osmanlı Devleti’nin egemenliği

³¹ Enver Ziya Karal, *İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı 1098-1918* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000), 23-26.

³² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2011), 168.

³³ “Balkanlar’da Osmanlı Hakimiyeti ve İskan Siyaseti Doç.Dr. Mehmet İribaşı,” TarihTarih Sitesi, Erişim Tarihi: Ekim 27, 2018, <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=381422>

³⁴ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi* 171-176.

³⁵ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 261.

altına girmiştir. Balkanlarda bırakılan Türk - İslam sentezi eserleri buralarda asırlar boyu yaşandı ve tam bir Türk - Müslüman ülkesi oldu.³⁶ Ancak XIX. yüzyılda devlet dengeleri değişince Makedonya bölgesinde Osmanlı Devleti hakimiyetini kaybetmeye başladı. Yeşilköy (Ayastefonos) ve Berlin anlaşmalarında söz sahibi olan Avrupalılar, Osmanlı Devleti'nin merkezi otoritesini büyük ölçüde sarstı. Balkan halkının Osmanlı himayesinden çıkma isteği ile bunu destekleyen Avrupalıların emperyalist düşünceleri birleşince Balkan Savaşları'nda belirlenecek olan Makedonya'nın paylaşım süreci hızlandı.³⁷

1.1.3.4. 1878 Berlin Anlaşması ve 1903 Mürzsteg Programı

1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı Osmanlı Devleti için yüzyılın en büyük kayıplarına neden olmuştur. Osmanlı komutanları doğu ve batı cephelerindeki pek çok mevkide zaferlere imza atmışlarsa da, Rus ordusunun ilerlemesini durduramamışlardır. Ruslar batı hattında Plevne'nin düşüşünün ardından Edirne'yi işgal etmişler, doğu kolunda ise Kars'ı ele geçirmişlerdir. Osmanlı idaresinin savaşı bitirmek için Batılı devletlerden destek alamamasıyla savaş sonlandırılabilmiştir.³⁸ Yapılan Ayastefanos Antlaşması'na (3 Mart 1878) göre Rusya, Avrupa devletleri arasındaki dengeyi dikkate almadan Şark meselesini sadece kendi çıkarları açısından halletmek isteyince, başta İngiltere ve Avusturya olmak üzere diğer Avrupa devletlerinin de hoşuna gitmemiştir. Çünkü Antlaşma ile Rusya Osmanlı toprakları üzerinde yüksek oranda nüfuz sahibi olması İngiltere'nin çıkarlarına ters düşüyordu. Avusturya ise Balkan toprakları üzerinde büyük bir Bulgaristan'ın kurulmasından memnun değildi. Sırbistan, Bosna-Hersek ile Makedonya'nın bir kısmını almayı isterken, Romanya, Dobruca'yı almakla beraber Romenler'in çoğunlukla bulunduğu Besarabya'yı Rusya'ya verme taraftarı değildi. Büyük bir Bulgaristan'ın kurulması diğer Balkan devletleri içinde büyük huzursuzluk yaratıyordu. Bütün bu sebeplerden dolayı Ayastefanos Antlaşması'nı yeniden gözden geçirilmesine ve bazı değişiklikler yapılması öngörüldüğü için Berlin'de bir kongrenin toplanması kararlaştırıldı (13 Temmuz 1878).³⁹

³⁶ Djuneis Nureski, "Osmanlı'dan Günümüze Makedonya'daki Türk Kültürü ve Makedonya'nın Türk Kültür Tarihindeki Yeri ve Önemi," *Avrasya Etüdleri*, Sayı 50 (2016): 354.

³⁷ Saatçi, "II. Meşrutiyet Öncesi Makedonya Sorununda 'Bulgar Rolü'," 116.

³⁸ Ayşe Zişan Furat, "Berlin Anlaşması Sonrasında Balkanlar'da Cemaat-i İslamiyelerin Teşekkülü," *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 33 (2013): 67.

³⁹ İslam Ansiklopedisi, "Berlin Antlaşması," Erişim Tarihi: Aralık 8, 2018, <https://islamansiklopedisi.org.tr/berlin-antlasmasi>

Berlin Konferansı'na Osmanlı Devleti adına Müşir Mehmet Ali Paşa, Berlin sefiri Sadullah Bey, Karatodori Paşa, Almanya'yı Bismark Hohenlohe, Von Bülow, Avusturya'yı Kont Andrassy, Kont Karoly, Baron Haymerle, İngiltere'yi Lord Beaconsfield, Lord Salisbury, Lord Odo Ruselli, İtalya'yı Kont Corti, Kont de Launag, Fransa'yı W.H. Waddington, Kont de Saint-Vallier, Rusya'yı ise Prens Gorçakov, Kont Şuvalov, Baron d'Ubril temsil etmekteydi.⁴⁰

13 Temmuz'a kadar gerçekleştirilen görüşmelerden sonra 64 maddelik Berlin Antlaşması imzalandı. Antlaşmanın 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ve 33. maddeleri Karadağ ile ilgilidir.⁴¹ Anlaşma ile Bulgaristan üç bölgeye ayrılmış ve Teselya bölgesi Yunanistan'a ait olmuştur. Yine anlaşma sonucunda Osmanlı egemenliği altında bir Bulgaristan Prensiği oluşturulacak, Doğu Rumeli vilayeti adıyla bir Osmanlı vilayeti teşkil edilmiş ve Makedonya da Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştır.⁴² Diğer maddelere gelince, Osmanlı Devleti 1868 nizamnamesini Girit'te uygulayacak ve bununla ilgili Avrupa devletlerine bilgi verecekti. Bosna ve Hersek Avusturya tarafından işgal edilecekti. Karadağ'ın bağımsızlığı kabul edilecek, ancak sınırlarında bazı düzenlemeler yapılacaktı. Sırbistan'ın ve Romanya'nın bağımsızlığı tanınacak, Sırbistan'a Niş ve Pirot, Romanya'ya ise Besarabya'yı Rusya'ya vermesine karşılık Tulça (Tulcea) ve Dobruca verilecekti. 1856 Paris Antlaşması'nda yer alan Osmanlı topraklarının bütünlüğü koruma ilkesi göz ardı edilmiş, konu ile ilgilerinin olmadığı halde İran ve Yunanistan'a bile toprak verilmiştir. Berlin Kongresi devletlerarasında genel barışı sağlayacağı yerde, istenilen sonuçları vermemiştir.⁴³

Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan'ın tarihsel amaçlarına önceki sayfalarda değinilmişti ve Makedonya üzerinde hak iddia eden bu devletler kendi çıkarları doğrultusunda bir amaç güdüp Osmanlı Devleti'ni ilerleyen zamanlarda zora sokacaklardı. Bu devletler Osmanlı ile giriştikleri mücadeleyi destekledikleri çeteler aracılığıyla sürdürecektir ve özellikle XIX. yy. da Bulgaristan, Makedonya üzerinde kendi görüşleriyle "soydaşlarını Osmanlı Devleti'nin esaretinden ve zulmünden

⁴⁰ Muhammet Said Nuhoğlu, *Berlin Konferansı 1878*, 7.

⁴¹ Vahit Cemil Urhan, "Ayastefanos ve Berlin Anlaşmaları Sürecinde Karadağ'ın Bağımsızlığını Kazanması," *Avrasya Etüdleri*, Sayı 50 (2016): 250.

⁴² Girit, "Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi," 14-15.

⁴³ İslam Ansiklopedisi, "Berlin Antlaşması," Erişim Tarihi: Aralık 8, 2018, <https://islamansiklopedisi.org.tr/berlin-antlasmasi>

kurtarmak” amacıyla hak iddia edecekti. Osmanlı Devleti bu durumlara çözüm bulamamış aldığı önlemler ise Avrupa tarafından sürekli tepki ile karşılanmıştır.⁴⁴

Osmanlı Devleti, Avrupalı devletlerin Makedonya üzerinde uyguladığı politikalara karşı 2 Ekim 1903 tarihli Mürzsteg Programını yayınlamıştır. Dokuz maddeden oluşan bu programda Makedonya bölgesinde askeri güç dengesini artık Osmanlı hizmetine girecek olan bir Avrupalı general tarafından kontrol edilecekti. Avrupalı devletler bu durumu kendi lehlerine çevrilmeye çalışmıştır. Her ne kadar Mürzsteg programını hazırlayanlar bu durumun Osmanlı İmparatorluğu’nun bağımsızlığına zarar vermeyeceğine inandırsalar da, Makedonya’da askeri hâkimiyetin Avrupalı askeri yetkililer arasında paylaşılacağına bir göstergesiydi.⁴⁵

Kasım 1902 tarihinde “Rumeli Vilayetleri Hakkında Talimat” yayınlandı. Bu hususta öngörülen en önemli kararlardan biri jandarma ve polis teşkilatının yeniden düzenlenmesi oluşturuyordu. Buna göre Müslümanlar yanında Hristiyan vatandaşlarında jandarma teşkilatına alınma kararı verildi. Bu çizgide, Avrupa Devletleri’nin de onayıyla bölgeye “Vilayat-i Selase Müfettiş-i Umumisi” olarak atanan Hüseyin Hilmi Paşa, 8 Aralık 1902 tarihinde Selanik’te göreve başlamıştı.⁴⁶

Osmanlı idaresinin hazırladığı bu ıslahat programı Batılı güçler ve Bulgar devletlerinin çıkarına ters düştüğü için onaylanmamış ve tatmin edici olamamıştır. Kazım Karabekir özellikle Bulgarların yaptığı bu çete faaliyetlerini şu ifadelerle dile getirmektedir:

Bulgar, Sırp ve Rumlardan Türklerle arası en fena olanlar Bulgarlardır. Hele Rumlar hükümetimize ve askerimize karşı o kadar vahşi değildirler. Çok defa biz de onları korumak zorunda kalıyoruz. Bulgarlar ile Türkler arasındaki büyük nefret 1903 (1319) İhtilalinden başlar. Üç ay kadar süren bu ihtilalde Bulgarlar zayıf buldukları yerlerde Türk halkını ve askerini bastırarak öldürmüşlerdir. (...) Bulgarların yaptıkları ihtilallerde yaktıkları, yıktıkları eserler hala yer yer görülüyordu. (...) Bulgar milli

⁴⁴ Girit, “Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi,” 16.

⁴⁵ Meltem Begüm Saatçi Ata, “Vilayat-ı Selase Müfettişlik Faaliyetlerinin Tercüman Gazetesine Yansıması,” *Tarih Okulu Dergisi*, Sayı 22 (2015): 254.

⁴⁶ Ali Dikici, “Osmanlı Makedonya’sında Kurulan ilk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı,” *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 24 (2010): 78.

marşlarındaki Makedonya bizimdir! İstanbul bizimdir! Sözlere onlara karşı nefret ve kini genişletiyordu.⁴⁷

Osmanlı yönetimi ıslahatın tüm Rumeli vilayetlerinde yürütülmesini istemiş ancak komiteler reformların Osmanlı yönetiminin eliyle yerine getirilmesi ve sadece Selanik, Manastır ve Kosova’da uygulanmasını istiyorlardı. Çeşitli itirazlardan sonra, Rus ve Avusturyalı diplomatların yeniden bir ıslahat projesi hazırlayıp 17 Şubat 1903 tarihinde, Berlin Anlaşması’nı imzalayan büyük devletlere sunmasıyla olay çözüldü. Bu planın hazırlanmasında rol oynayan Rus Dışişleri Bakanı Vladimir Lamsdorff önce Viyana’ya giderek meslektaşını Goluçovskiyle görüşüp 1902 yılının son günlerinde Belgrad ve Sofya’ya geçmiş ve nihayet 21 Şubat 1903 yılında “Viyana Reform Programı” olarak bilinen bir düzenlemeyi Babıali’ye sunmuştur.⁴⁸

Maddeleri incelenecek olur ise Osmanlı Devleti açısından ağır şartlar içermiştir.

1. Makedonya’da sürdürülen ıslahatın kontrolü ve devamı için ‘Müfettiş-i Umumi’ sıfatıyla Hüseyin Hilmi Paşa görevlendirilecek ve onun yanına da Avusturya Macaristan ve Rusya’dan birer sivil memur (komiser, ajan) verilecektir. İki yıl süreyle görevde olacak bu memurların görevi şu şekildeydi: Hristiyan halkın şikâyetlerini dinlemek, mahalli yetkililerin suiistimallerini denetlemek amacı ile İstanbul’daki elçilerin tavsiyelerini yetkili müfettişe bildirmek, ıslahatın uygulanmasını gözlemek, Hristiyan halkın ihtiyaçlarını tespit etmek. Ayrıca sivil memurlara yol göstermektir.
2. Zabıta teşkilatının yenilenmesi için yabancı bir general görevlendirilecektir. Bu kişi Türk Hükümeti’nin emrinde olacaktır. İlk etapta Avrupa devletlerinden 25 subay bu işte kullanılmak üzere göreve başlatılacaktır. Görevleri ise üç vilayette zabıta teşkilatını yeniden organize edecekler, teftiş, gözlemcilik ve danışmanlık yapacaklar, askerinin halka karşı davranışları gözlemleyecekler.
3. Sükûnetin ve asayişin sağlanmasının ardından çeşitli milletleri bir araya toplayacak. Buna göre; aynı ırka mensup topluluklar aynı yerlerde bir arada bulunacak, böylece bölge etnik ve dini açıdan yenilenmiş olacaktır.
4. İdari ve adli teşkilat yerel özelliklere cevap verecek şekilde düzenlenecektir. Bu birimlerde Hristiyanlar da görevlendirilecek.

⁴⁷ Girit, “Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi,” 17-18.

⁴⁸ Kaya Bayraktar, “Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi”, *Bilgi*, Sayı 69 (2014): 16-17.

5. Çıkan ayaklanmalar esnasında işlenen suçları incelemek üzere Hristiyan ve Müslüman azaların eşit şekilde görev alacağı komisyonlar kurulacaktır. Avusturya ve Rusya konsolosları bu karma komisyonu denetleyeceklerdir.
6. Türk Hükümeti çatışmalar sırasında yaşadıkları yerden göç etmek zorunda kalan Hristiyan halkın eski yerlerine dönmesi için gerekli her türlü yardımı yapacaktır. İsyanda yıkılan zarar gören yapılar onarılacak, Hristiyanların zararları karşılanacak.
7. Tahrip edilen köylerde yaşayan Hristiyan halk bir sene vergilerden muaf tutulacaktır.
8. Bab-ı Ali her türlü reformu yapacağına dair kefil olacaktır.
9. Bölgedeki düzenden yoksun askeri birlikler artık kullanılmayacaktır. Ayaklanma sırasında olayları bastırmak için halka zulmettikleri iddia edilen başıbozuklar kesinlikle istihdam edilmeyecektir.⁴⁹

Bu kararların kabul edilmesi ile sorunlar daha da derinleşmiş ve Makedonya sorunu iç sorun olmaktan çok artık dış sorun halini almış oldu. Bölgede bir soruna çözüm getirmekten ziyade Hristiyan halkın haklarını arttırma ve güçlendirme politikası izlenip, özellikle ordu içerisindeki subayların ve daha sonra da halkın tepkisini çekmiştir. Bu durum 1908 Jön Türk ihtilaline giden süreci beraberinde getirmiş ve iç işlerimize doğrudan müdahale edip Osmanlı Devleti adına kararlar almışlardır.

Makedonya sorunu gayrimüslim ve Osmanlı vatandaşları arasında çatışmalara yol açarken, Müslüman - Türk toplumunda da milliyetçi düşüncelerin filizlenmesine de zemin hazırlamıştır. Hatta Osmanlıcılık politikasından Türk milliyetçiliğine geçilmesinde Makedonya sorunu büyük önem arz eder. Bu bölge çıkan milliyetçi isyanlar büyük değişimin yaşanmasında en etkidir ve bu olaylar Türk vatandaşlarını etkilemiştir.⁵⁰

1.1.3.5. Reval Görüşmeleri ve 1908 İhtilaline Etkisi

Meşrutiyet rejimi için bardağı taşıran son damlalardan biri de tarihe Reval Görüşmeleri olarak geçen olaydır. Olayın arkasından kısa bir süre sonra Jön Türk ihtilalinin başlaması ve ihtilal fikrinin öne atılmasında önemli etkiye sahiptir.

⁴⁹ Dikici, "Osmanlı Makedonya'sında Kurulan ilk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı," 82-83.

⁵⁰ Girit, "Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi," 20.

Makedonya ile Osmanlı Devleti'nin İngiltere ve Rusya arasında paylaşma tasarısı olarak bilinen bu görüşme 1908 ihtilalini fitilini ateşlemeye yetmiştir.⁵¹

9 Haziran 1908 sabahı Finlandiya Körfezinin limanı olan Baltık kıyısında ki Reval yani bugünkü Tallin'de (Estonya'nın başkenti) İngiltere Kralı VII. Edward ile Rus Çarı Nikola bir araya geldiler. İngiltere ve Rusya, Almanya'ya karşı duydukları ortak korku yüzünden gün geçtikte birbirlerine daha da yakınlaşmaktaydı.⁵² O dönemin Almanya'sı ise Osmanlı Devleti'nin toprakları üzerinde iktisadi, askeri kısaca her yönden faaliyetlerini oldukça ileri düzeye tutmakta idi. Bu durum İngiltere'yi fazlasıyla rahatsız ediyordu. İngiltere çareyi Rusya ile işbirliği yapmakta bulmuş aynı zamanda Almanya'nın Avrupa'da artan etkinliğine karşı da yanına ortak bir güç aramıştır. Bu düşünceler ile İngiltere ve Rusya'yı bir araya getirmiş ve görüşmenin ana hattını ise Makedonya'nın geleceği ve Boğazlar Meselesi oluşturmuştur.⁵³ Rusya ve İngiltere'nin bu görüşmelerdeki tutumu Jöntürkler arasında büyük kaosa yol açmış ve fazlasıyla rahatsızlık duymuşlardı. 1908 yılının Mayıs ayında bir manifesto hazırladılar.

Bu metin şöyle başlar:

Bizler -Makedonya'nın da bir parçası olduğu- adına Türkiye denen vatanın çocukları, doğduğumuz bu topraklara taşıdığımız aşkla, huzur ve refahı getirmek için çalışmayı arzuluyoruz. Bizim az sayıda ve zararlı işleri hedefleyen kişiler olduğumuz yolunda sizlerde oluşturulan düşüncüyü ortadan kaldırmayı diliyoruz. Şimdi size bunları yazarak Makedonya'nın hangi dertlerle mücadele ettiğini anlatmak, bunların hakiki tedavisini ve doğru çözüm yollarını göstermek, Avrupa'yı beyhude çabalardan ve kaçınılabilir zorluklardan kurtarmak istiyoruz.⁵⁴

Bu metin ile Makedonya'da yapılan programın etkili olmadığını ve huzur, refah, barıştan çok daha kötü yansıdığını ifade etmek istemişlerdi. Ancak bu bildiri batılı devletlerce çok dikkate alınmamıştı. Jöntürkleri büyük bir tehlike olarak görmemekteydiler. Tunaya'nın bu görüşmeleri "bombayı patlatan olay" olarak uygulaması her şeyin özetidir. İngiliz ve Rus kraliyet aileleri arasında Kral Edward'ın kız kardeşi Aleksandra'nın Rus II. Çarı Nikola ile evlenmesinden dolayı akrabalık ilişkileri de pekişmişti. İngiltere ve Rusya, 9 - 12 Haziran 1908 de başlattığı bu

⁵¹ Necmettin Alkan, "20.yy Osmanlı Tarihi, 1908 İhtilalinin Başlamasında Reval Buluşmasını Önemi", *Toplumsal Tarih Dergisi*, Sayı 175 (2008): 48.

⁵² Mevhibe Savaş, "İkinci Meşrutiyet Döneminde İttihat ve Terakki ve Basın Ankara 1998", Erişim Tarihi: Ocak 5, 2019, http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/mevhibe_savas_ikinci_mesrutiyet_donemi_ittihat_terakki_ve_basin.pdf

⁵³ Girit, "Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi," 21.

⁵⁴ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 113-116.

görüşmelerde ortak hareket etme kararı almıştı. Çünkü büyük güçler ile de uzlaşma sağlanması hedefleniyordu. Alman konsolosluğunda “İki gündür Reval limanında Rus çarı ve İngiltere kralı devletimizin taksimi üzerinde anlaşmaya varmışlardır” şeklinde bir bilgi aktarımının olduğu görülür. İttihatçılar da ise “Reval’de Türkiye’nin taksimine karar verildi.” şeklinde yorumlar alevlenmiş ve bir an önce hürriyetin ilan edilip Meşrutiyetin ortaya konması gerektiği üzerinde vurgular yapılmıştı. Net bir bilgiye ulaşamadıklarını ancak bu görüşmeler sonunda feci akıbetin yakın olduğu dile getirmişlerdir. Bu yüzden propaganda yapmaya karar vermişlerdi.⁵⁵

Reval Görüşmelerinin kendisini ve İttihat Terakki cemiyetine mensup kişileri fazlasıyla düşündürdüğü Enver Bey tarafından yazılan hatıratında şu şekilde bahsedilir: “Üç yüz yirmi dört senesi Mayıs’ında Reval’de İngiltere ve Rusya hükümetleri arasında Makedonya ahvali hakkında vuku bulunan mülakat hepimizi düşündürüyordu.”⁵⁶ Yine İttihat ve Terakki cemiyetinin önemli isimlerinden ve cemiyetin sekreterliğini yapan Bleda hatıratında Reval görüşmelerinde İngiltere ve Rusya’nın Osmanlı Devleti’nin nasıl paylaşılacağı konusundaki düşüncesini herkes tarafından bilindiğini belirtmektedir. Yine hatıratında bu görüşmelerin sonucunda cemiyetin istibdat yönetiminden kurtulma yönündeki faaliyetlerini hızlandırdığını belirtmiştir. Bu kısım, hatıratında şu ifadeler ile geçmektedir; “Ortada dönen söylentiler hepimizi telaşa düşürmüştü, memleketi istibdattan kurtarmak yolundaki çabalarımız bu görüşme haberi üzerine bir kat daha hızlanmıştı.”⁵⁷

⁵⁵ Ragıp, *Meşrutiyet’ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 124.

⁵⁶ Enver Paşa, *Enver Paşa’nın Anıları (1981-1909)*, Hazırlayan. Halil Erdoğan Cengiz, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1991), 77.

⁵⁷ Girit, “Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi,” 23.

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Atıf Bey'in Şemsi Paşa'ya Düzenlediği Suikast

2.1.1. Şemsi Paşa'nın Manastır'a Gelmesi

Niyazi Beyin dağa çıkmasını Yıldız Sarayına bildiren isim Selanik'teki III. Ordu Müşiri İbrahim Paşadır. Yıldız Sarayına tavsiyelerde bulunarak bu isyanı ya Arnavut Şemsi Paşa'nın ya da Çerkez Nazmi Paşa'nın bastırabileceğini savunan İbrahim Paşa; dağda yapılacak çete harbini ve Resne'yi iyi bilen kişilerin bu isyana karşı gelebileceklerini düşündü. Padişaha bağlılığını birçok kez kanıtlamış, çete harbinde tecrübeli, alaylı isim Şemsi Paşa'ya bu görevi Yıldız Sarayı baş katibi olan Tahsin Paşa telgraf çekerek bildirdi.

Birinci Ferik Şemsi Paşa Hazretleri'ne,
Resne'de bulunan 88.Alay'ın Üçüncü Tabur Kolağası Niyazi Efendi isminde bir şahıs, yanına Resne Belediye Başkanı Hoca Cemal, Resne Deftadarlık Katibi Tahsin, Resne Emniyet Müdürü Tahir ve Teğmen Yusuf Efendi ile halktan ve askerlerde yüz kişiyi alarak dağa çıkmışlardır. Giderken taburdan yüz kadar mavzer ve mühimmatı da gasp etmişlerdir. Bunlara karşı Anadolu'dan gelen tümenlerden de adam alarak ve emrinizdeki birliklerden isteğiniz kadar kuvvet alarak Manastır'a hareket ediniz.

Mabeyn Başkatibi Tahsin

Aynı gün yine bir telgraf gönderdi:

Harekete geçmek için Anadolu'dan taburu bekleyip zaman kaybetmeyiniz. Mitroviça'daki 18. Nizamiye Tümenin den gerektiği kadar tabur alın vakit kaybetmeden özel trenle Manastır'a geçin. Yeteri kadar asker bulamazsanız işe yarayacak kişilere asker kıyafeti giydirin. Yapacağınız hareket herkese ibret olmalıdır.

20 Haziran 1324

Şemsi Paşa telgrafların geldiği gün Prizen'de idi ve bu telgrafları 4 Temmuz Cumartesi günü okuyabildiğini yazan Turan Akıncı olayı belgelerle sunmaktadır.⁵⁸

Şemsi Paşa başarılı bir kişiydi. 1848 yılında İpek sancağına bağlı Kosova vilayetinin Tirgovişte kazasına tabii Bişova köyünde doğmuştur. Babası Boşnak Destan (Desto), annesi Hot ailesinden Şehriye Hanım'dır. Küçük yaşta babası ile savaflara katılmış, Karadağ savaşında gösterdiği başarılarından dolayı terfi alarak

⁵⁸ Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, 81-84.

ilerlemiştir. 1866 da Bosna'da çavuş oldu ve ardından mülazım-ı sani (teğmen) olarak Osmanlı ordusuna katıldı. Bir yıl sonra mülazım-ı evvel (üsteğmen)⁵⁹ 1870 de ise II. Redif Alayı'nın III. Taburu'nda yüzbaşılığa yükseldi.⁶⁰ 1884 yılında binbaşı 1892 de yarbay olan Şemsi paşa 1897 Osmanlı- Yunan savaşına III. orduya bağlı Priştine Redif Alayı olarak komutanı olarak katıldı ve başarılarından dolayı rütbesi albaylığa yükseldi. Hemen ardında Seniçe'de tuğgeneral olarak görev yaptı. 1900 de Danilo Nişanı ve Mecidi Nişanı ile terfi eden paşa 1908 yılında ise orgeneral rütbesine aldı ve hükümetin her anlamda güvenini kazanmış oldu.⁶¹

Abdülhamid Niyazi Bey'in 20 Haziran'da dağa çıktığını duyunca aynı gün Şemsi Paşa'ya Resne'ye doğru hareket emrini vermiştir. 30 muhafız silahşörü ile 22 Haziran'da Selanik'e gelen Şemsi Paşa eğer bu isyanı bastırırsa bütün cemiyet mensuplarını mahvedecekti. Selanik'te Şemsi Paşa'nın öldürülmek istenmesi en azından inkılapçılara karşı silah kullanamaz hale getirilmesi isteniyordu. Halk müthiş şekilde örgütlenip Makedonya'da propagandalar yapmaya başladı. Üstüne Reval mülakatının getirdiği akıbetler halkı korkutuyordu. Enver Bey'in birden bire ortadan kaybolması Bulgar çeteleri tarafından dağa kaldırıldığı iddialarını beraberinde getirdi. Hükümet ise bu durumlara seyirci kalınca halkı büyük telaş sardı. Makedonya halkı zaten sevmedikleri, bağlılık duygusu duymadıkları hükümete isyan edecekti. Bu çok nazik bir vaziyetti. Ama cemiyet hükümeti devirme, Abdülhamit'i düşürme düşünceleri ile kavruluyordu.

Cemiyet Şemsi Paşa'nın yanına kolay kolay yaklaşamayacağını biliyordu. Ayrıca Abdülhamid Şemsi Paşa'nın yanına memleketin dört bir yanından destek için askerde göndermişti. Şemsi Paşa, Niyazi Bey ile silah arkadaşlarının üzerine yürüyüp sonra Makedonya'da hatta Rumeli'de de İttihat ve Terakki'ye dahil kim varsa öldürecekti. Niyazi Bey'in Resne'de yerini bulmak Şemsi Paşa için çok kolaydı. Bu yüzden cemiyet Şemsi Paşa'nın dikkatini birden bire kaybolan Enver Bey'in üzerine çekmek istiyorlardı. Şemsi Paşa Selanik istasyonuna 23 Haziran 1908'de pazartesi günü hareket etti. Şemsi Paşa'nın yanında 30 asker, trende de iki tabur asker bulunuyordu. Üçüncü tabur ise arkadan hareket edecekti. Taburların kumandanlarından Binbaşı Vehbi Bey mektepli idi. Kolağası Nuri Efendi ise kayınbiraderinin oğlu ve Şemsi Paşa'ya çok bağlıydı. Binbaşı Hızır Ağa ise alaylı olup

⁵⁹ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 140.

⁶⁰ Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, 85.

⁶¹ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 141.

büyük sadakat içinde görevini icra ederdi. Bütün taburların kumandanlığında Miralay Emin Bey bulunuyordu. Kırk yıla yakın Şemsi Bey'i tanıyan Emin Bey her emre itaat ederdi. Görünüyor ki bu kuvvetlerin hepsi hükümet adamıydı. Emin ellerde olan Şemsi Paşa'nın 30 silahşörü de Arnavut, Yakova, Malisya, Prizren'den getirilmiş ve özenle seçilmiş kişilerdi.⁶² Ancak bu bilgiyi çürütecek bir tez daha vardır. Şemsi Paşa'nın oğlu Müfid Şemsi'nin hatıratında bu otuz kişinin hepsinin Prizenli olduğu ve tümünün Rıfat Ağa'nın adamları olduğunu belirtir aynı zamanda Yakova'dan, Arnavutluk'dan kimsenin özellikle getirilmediğini vurgulamıştır. Bu askerlerin seçimi Yakova eşrafından Mürteza Paşa oğlu Ahmet Bey'e ve Prizen Belediye Reisi Rıfat Ağa'ya verilmiştir.⁶³ İşte Şemsi Paşa bu vaziyetle Selanik'e gelmişti. Askeri merasim ile karşılanmış III. Ordu Müşiri İbrahim Paşa, Şemsi Paşa'yı karşılaması için Ferik Süleyman Paşa'yı istasyon göndermiştir. Müşir İbrahim Paşa'nın Şemsi Paşa ile arası pekiyi olmasa da şahsi meselelerin önüne emirler keskin bir şekilde geçerdi.⁶⁴ Şemsi Paşa, 6 Temmuz 1908 de yanındaki birlikleriyle trene binip Manastır'ın yolunu tuttu.⁶⁵ Yolda iken İttihat ve Terakki Cemiyeti ne olursa olsun hedeflerinden dönmeyeceğine dair afişler hazırlayıp Manastır sokaklarına asmıştır. "Mevcut gayrimeşru yönetimin Manastır valisine verilen muhtıra suretidir" cümlesi ile başlayan bildiri yaklaşık üç hafta öncesinde Nazmi Bey suikastı sonrasında ki teftiştten de bahseder.⁶⁶

Şemsi Paşa 7 Temmuz Salı günü sabah saat 4-5 civarlarında üç tabur ile Manastır'a tren istasyonuna geldi. Mıntıka Kumandanı Tuğgeneral Osman Hidayet Paşa karşıladı. Şemsi Paşa ile gelen kuvvetler şehre inmeden Hanönü Mahallesinde dinlendikten sonra Paşaya tahsis edilen araba ile üçüncü orduya ait Kırmızı ve Beyaz Kışlanın önünden geçerek şehir merkezine indi. Manastır içinden geçen ve önemli binaların burada bulunduğu Dragor Nehri kıyısında yer alan Hükümet Konağının hemen karşısındaki telgrafhane binasına girdi.⁶⁷ Celal Bayar, Şemsi Paşa'nın "hürriyet mücahitleri üzerine saldırmak için Manastır'a geldiğini; asileri Saye-i Şahanede

⁶² Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 323-327.

⁶³ Müfid Şemsi, *El-Hakku Ya'lu Vela Yu'la Aleyh*, Hazırlayan. Ahmed Nezih Galitekin (İstanbul: Şehir Yayınları, 2007), 65.

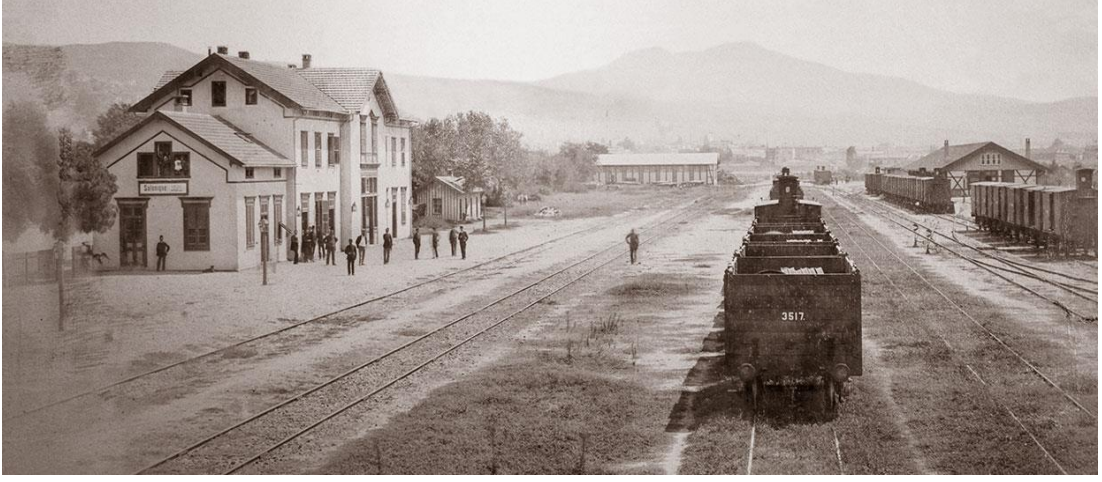
⁶⁴ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 327.

⁶⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "1908 Yılında İkinci Meşrutiyetin ne Suretle İlân Edildiğine Dair Vesikalar," *Bellekten*, Sayı 77 (1956): 109.

⁶⁶ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 156.

⁶⁷ Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, 88.

şiddetle tedibe hazır olduğunu” Yıldız Sarayı’na bildirmek için telgrafhanede bulunduğunu aktarır.⁶⁸



Şekil 1: Manastır Tren İstasyonu

Süleyman Külçe, Şemsi Paşanın Manastır’a gelmesi ile birlikte tüm cemiyetin korktuğunu ve içtimalara bile katılmadıklarını kaçacak delik aradıklarını yazmış ve İttihat ve Terakki cemiyetine mensup damadı Rıfat Bey ne yapacağını şaşırılmış durumda olduğunu dile getirmiştir. Manastırdan çekilen ilk telgraf şudur:

Maybeyn-i Hümayun Başkitabet-i Celilesine, Makam-ı Seraskeriye, Makamı-ı Müşiriye

Bu sabah refakat-ı acizide iki tabur bulunduğu halde Manastır’a muvasalat edilmiş ve 69. Alayın Yakova’dan hareket ettirilen 4. Taburunun dahi maiyet-i çakaride bulunan kuvvete iltihak etmek üzere şimendifere irkap edilmiş olduğu ve cemiyetin nerede bulunduğu dair hiç kimsenin malumatı olmayıp yalnız icra edilen tahkikat-ı hafiyeden erkan-ı harp binbaşlarından Enver Bey’in tebdil-i kıyafet ederek cemiyet-i fesadiyeye iltihak etmek üzere hareket etmiş bulunduğu bera-yı malumat arz olunur.

Fi 24 Haziran 324 (7 Temmuz 1908)

Birinci Ferik Şemsi⁶⁹

Burada da görülüyor ki cemiyetin ortada olmadığı ve yerlerini bilen kimsenin olmadığı anlaşılmaktadır. Aynı gün çekilen ikinci telgrafta ise Manastır Mevki kumandanının hiçbir şekilde yardım etmediğini vurgulamıştır.

Şemsi Paşa yardımcı Arnavut milis güçlerinin ne durumda olduğunu ve harekete geçildiğinde katılımın ne kadar olacağını merak ettiği içinde Elbasan Mutasarrıflığı aracılığı ile bölgedeki Arnavut liderlere Manastır’dan telgraf gönderdi.

⁶⁸ Celal Bayar, *Bende Yazdım - Milli Mücadeleye Giriş I* (İstanbul: Sabah Kitapları, 1997), 95.

⁶⁹ Süleyman Külçe, *Firzovik Toplantısı ve Meşrutiyet* (İstanbul: Kitabevi, 2013), 65-68.

Akif Paşa Şevket Paşa ve Derviş Bey Efendilere

Öteden beri ecdadımızın devlet ve memleketimize ibraz eyledikleri sadakat ve fedakarlık cümlelerinin malumudur. Bu defa da hidemat-ı hasene ibraz edeceğinize emniyetim berkemaldir. Büyük bir sıkıntının taht-ı tazyikindeyim. Sizin bu taraflarda olan nüfuz ve kudretinizin derece-i ehemmiyetini takdir etmiş olduğumdan muavenetinize intizar ediyorum. Bu sırada öteden beride zuhura gelmekte olan halat ı iğtişaş perveraneden haberdar olmanız tabiidir. Bu uygunsuzluğun esbab-ı hakikiyesi ile künhüne vakıf olmak için müdebbir ve aşına adamlar istihdamıyla bunların istihsal edilecek malumatın sahih ve doğru bir surette bildirilmesini temenni eder ve her halde vicdanınıza tevdi-i keyfiyet ederim efendim.⁷⁰

24 Haziran 1324 (7 Temmuz 1908)

Birinci Ferik Şemsi

Bu telgrafı göndererek yardım talebini dile getirdi. Ancak bu görüşmeler Ohri Telgrafhanesindeki ittihatçı memurları tarafından izlendiğini ve cemiyete haber gittiğini bilmemekteydi.

Mülazım Fahri Bey, Paşa ile birlikte telgrafhaneye geldi ve çoğu mabeyne olmak üzere bir hayli telgraf yazdığını ve Ohri'ye gitmeyi düşündüğü halde, sonradan Resne'ye gitme kararı aldığını bildirir.⁷¹

2.1.1.1.Suikast

Niyazi Bey'in dağa çıkması ve isyanı başlatması üzerine Abdülhamit'te hiç zaman kaybetmeden Şemsi Paşa'yı görevlendirmişti. Cemiyet Şemsi Paşa'nın Selanik'e geleceğini bildiği halde Manastıra geçmesi ve yardım kuvvetlerini bekleyeceğini sanıyordu. Bu birkaç gün gecikmeli olarak düşünülen bir durumdu. Cemiyet yanıldı ancak Atıf yanılmadı. Hemen yardımda bulunacak zabıtları hazırladı. Mehmet Ali, Atıf ve Baki Beyler olaydan bir gün önce (6 Temmuz 1908) şehirden çıkıp cephanelere doğru yürürken Mehmet Ali Bey Atıf'a şöyle demiştir:

“Atıf senin tahminin doğru çıktı. Niyazi Beyi vurmak için Şemo'yu⁷² gönderdiler. Birkaç gün içinde burada olur. Bakalım ne göreceğiz?”

Yazar Mustafa Ragıp ertesi gün Atıf'ın Malviş'te bulunan Mülazım Yahya Bey' bir mektup yazdığını ve Şemsi Paşa'nın o günlerde Manastır'da bulunacağını söylemiştir. Atıf Bey dışarıdan gelen bir boru sesi duymuş ve anlamıştır ki boru sesi bir sancağı karşılamak için çalınırdı. Manastır'da o tarihte büyük kumandan yoktu. Atıf Şemsi Paşa'nın geldiğine ihtimal vermemişti. Onun hakkında birçok bilgiye sahipti. Mehmet Ali Bey tarafından Şemsi Paşa'nın geldiğini duyan Atıf ondan Şemsi Paşa'yı öldürme kararını söyleyip iki revolver istediğini yazan Mustafa Ragıp eserinde

⁷⁰ Külçe, *Firzovik Toplantısı ve Meşrutiyet*, 65-68.

⁷¹ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 161-163.

⁷² Şemsi Paşa'nın kısaltma ismi

o günü sanki Atıf Bey'in dilinden yazmıştır. Eğer Atıf, Şemsi Paşa'yı vuramaz, Meşrutiyet inkılabına ulaşamaz ise büyük tehlikeler onu beklemektedir. Cemiyete mensup sivillerin bile güvenlik açısından ele geçirilmesi an meselesi olup cemiyet tehlikesinin içinde olacaktı.

Atıf çok iyi bir nişancıydı. Ancak tabancası yoktu. Bölüklerin günlük erzak ihtiyaçlarını ve cephaneliğini denetleyen IV. Bölük Zabiti Baki Bey'den yardım ister ve olayı anlatır. Tüm parasını da Baki Bey'e teslim etti. Birkaç gümüş kuruş, üç mecidiye altından ibaret olan çantayı verdikten sonra Manastır'a gitme hazırlıkları yaptı. İki arkadaş vedalaşırken Mehmet Ragıp Bey yanlarına gelip,

- Hayrola ne var?
- Çarşıya iniyorum işin yoksa beraber gidelim.
- Nereye gidiyorsun?
- Şemsi Paşa'yı öldürmeye gidiyorum.
- Bu işi siz mi üzerinize aldınız?
- Evet. Yanyalı Yahya Bey ile fedai bölüğündeydik. Bu işi para ile yapacak adam arıyorlardı. Ancak kendi kendime karşılıksız olarak gönüllü oldum.
- Allah muinin olsun.
- Şimdi Drahor boyunda mükemmel yemek yiyeceğim. Belki de bu son gıdam olacak. Cemiyetten tabanca alıp Şemsi Paşa'yı vuracağım.

Diyen Atıf, Ragıp Bey ile şehre indi ve Talat Bey ile karşılaşır ve ondan Nagant tabancasını istedi. Talat Bey güvenlik açısından İshakiye Camisinin avlusunun تنها olduğunu dile getirip Drahor'un doğusuna doğru yürüdüler ve tabancayı ona verdi. Atıf bir de Karadağ Revolver'i istedi. Revolveri bulmak için Talat Bey Atıf'ın yanından ayrıldı. Talat Bey Atıf'ın neden yedek tabanca istediğini düşünmeden edemedi. Atıf Nagant'ın seri ve otomatik olduğunu biliyordu. Nagant'tan çıkan kurşunun öldürmeme gibi bir ihtimali yoktu. Karadağ'ı ise kendisi için kullanacak diri diri onların elinde olmak istemiyordu. Atıf Bey'in bu silah bulma sıkıntısı garip gelmektedir.⁷³ Bir plan dahilinde olmayan bu suikast rastgele kararlaştırılmış olduğunu kesin bir şekilde dile getirebilirim.

⁷³ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 415 – 430.



Şekil 2: Manastir Hükümet Konağı

Atıf Bey, Talat Bey'den ayrılınca Şemsi Paşa'nın telgrafhanede olduğunu biliyordu. Telgrafhane önünde uzun boylu ve iri yapılı Arnavut silahşörü bulunuyordu. Ufak ters bir hareket görseler ateşe hazır olan bu silahşörlerin başlarında beyaz külah ve ayaklarında çakşırlar göze çarpıyordu. Süvari olanlar da atlarını Drahor köprüsü başına bağlamışlardır. Cebindeki paranın bir lüzumu olmadığını düşünüp Drahor boyundaki Üzeyir'in lokantasına geçti, sevdiği yemekleri yedi. Daha sonra Süleyman Askeri Bey ile karşılaşan Atıf ona durumu anlattı. Kendini garantiye almak için Süleyman Bey'den de Karadağ tabancasını bulmasını istedi. Süleyman Askeri Bey Fedai bölüğünün reisi konumunda olup Atıf'a saklanacak yerinin olup olmadığını sormuş onu Mahmut Bey'in (Siirt Mebusu Mahmut Soydan) evine saklamayı düşünmüştür. Mahmut'a haber vermek için Atıf'ın yanından ayrıldı. Çok geçmeden Süleyman Askeri Bey Atıf'ın yanına gelip onu Mahmut Bey'in evine götürür. Evin kapısında bir ip vardı ve bu ipi çekerek içeri girildi. Evde sadece Mahmut'un annesi yaşıyordu. Atıf evi gördü ve nereye saklanacağını öğrenmişti. Sonra telgrafhaneye yakın bir kahvehaneye gittiler. Atıf'ın tek düşüncesi vardı o da Karadağ tabancasını ona kim getirecekti? ⁷⁴

⁷⁴ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 432 – 448.

Şehsuvaroğlu, eylem kararını aldıktan sonra Atıf Bey'in kimseyle konuşmadığını yazmıştır.⁷⁵ Ancak Atıf'ın silah temin etmek ve yakın arkadaşlarını durumdan haberdar etmek istemiş olduğunu açıkça anlamaktayız. Bu olay için en kapsamlı kaynak ve İttihat Terakki mensubu ve gazeteci olan Mustafa Ragıp Bey'in yazdığı Manastır'da Patlayan Tabanca adlı eserinde ayrıntılı olarak işlendiği görülür. Atıf, telgrafhane yakınlarında iken Ragıp Bey'i görmüş ve onu yanına çağırıştır. Anahtarlarını ve mührünü Ragıp'a teslim ettikten sonra bavulunu bulup içindeki paralara sahip çıkmalarını söyledi. Ragıp Bey gittikten sonra tekrar Süleyman Askeri Bey geldi. Ancak Karadağ tabancasını bulamamıştı. Bir sürü malumatı öğrenmiş ve bunu Atıf'a bildirdi. Niyazi Bey ve diğer ittihatçıları ezmek için yeni kuvvetler gelmiş, Şemsi Paşa telgrafhanede kendisinin güvendiği kişilere emanet edilmiş ve telgrafhaneden Resne'ye doğru hareket edeceğini bildirdi. Süleyman Askeri Bey, Atıf'ı korumasız ve savunmasız bırakmak istemiyordu. İşkret Mehmet Bey'i tembihleyip Atıf Bey'i koruma görevi verdi.

Telgrafhaneyi gözetledikleri sırada dörder atlı iki landon arabası kahvehanenin önünden geçip telgrafhanenin önüne geldi. Öndeki araba tam telgrafhanenin önünde durdu. Belli ki Şemsi Paşa ona binecek diğer arkadaki arabaya ise muhafızlar binecekti. Atıf, Abdülhamit hükümetinin timsalini yere serecek bu kanlı teşebbüs meşrutiyeti getirecekti. Şemsi Paşa'nın telgrafhaneden çıkmasını beklemekten başka bir işi kalmayan Atıf, Şemsi Paşa'yı tariflere göre biliyordu. Uzun boylu, zayıf, kırmızı yüzlü ve ak saçlıydı. Son zamanlarında da hastalandığı için bir tarafı hafiften felçliydi. Şemsi Paşa telgrafhanede bir dakika bile boş kalmamış, sürekli çalışmıştı. Damadı Fahri Bey biraz yemek yemesini istemiş aynı sırada ziyarete gelen Binbaşı Zeynel Ağa ağlayarak seni öldürecekler demişti. Şemsi Paşa bunu alaylı bir şekilde karşılayıp, yemek yiyip sofradan kalktı ve abdest alıp namazını kıldı. Artık telgrafhanede işi kalmamış, çıkmak için hazırlanıyordu. Kapının eşğine gelip birden bire duran Şemsi Paşa, Mülazım Hüseyin Ağa'ya eldivenlerinin yukarda kaldığını söyleyip getirmesini istedi ve kapıya doğru yaklaştı. Atıf ise Paşa'yı selamlamak için hazırlanan askerleri görünce kalkıp telgrafhaneye doğru ilerledi. Şimdi kendisini kalabalığın arasına karıştırıp uygun nokta bulacaktı. Alaylı zabıtlere benzemek için fesini kulaklarına kadar çekip ilerlemeye devam etti. Arkada kalan insanlar öne geçmek için birbirlerini

⁷⁵ Bedi Şehsuvaroğlu, "İkinci Meşrutiyet ve Atıf Bey," *Bellekten*, Sayı 90 (1959): 322.

sıkıştırıp büyük bir kalabalık kitle oluşturdu. Atıf beklemekten sıkılmış ve heyecanı ile asabiyeti birbirine karışmış olarak ifade eden Mustafa Ragıp, Atıf'ın korktuğu olayı daha silah çekerken yakalanma ihtimali olarak dile getirmiştir. Bu düşüncesi tüm emellerini alt üst edecekti. Telgrafhane kapısında büyük hareketlenme oldu ve asker, sivil halk Şemsi Paşa gibi kudretli bir paşayı görebilmek için birbiri ile yarışyordu.⁷⁶

Şemsi Paşa'yı tanımayan Atıf arkadaşlarının tarifi ile Paşa'yı tanır ve sağ elini ceketinin altına götürüp Nagant tabancasının kabzesini tuttuktan sonra kontrollü bir şekilde silahını çıkartıp kimsenin görmediğinden emin oldu. Nişan almak için hazırlanıp ilk kurşunu atar ve arabanın üzerinden seyredip Şemsi Paşa'nın sol omzundan geçerek kulağına dokundu. Şemsi Paşa o kargaşada hızla arabaya binmeye çalıştı, aynı zamanda kurşunun geldiği tarafa bakıyordu. Atıf tekrar bir el daha ateş etti. Bu seferde kurşun Şemsi Paşa'nın göğsüne gelmiş ve ciğerini delmişti. Acı bir ah sesi ile yüzün koyun yere yıkıldı. Herkes bağırarak kaçıyor Atıf ise işini garantiye almak için bir el daha ateş etti. O kurşun ise yere serilen Şemsi Paşa'nın üzerinden sıyrılıp gitmişti. O sırada eldivenleri getiren Mülazım Hüseyin Ağa'nın kollarında olan Şemsi

- “Korkma beni bir zabıt vurdu. Beni yalnız bırakma.” diye seslendiği rivayet edilir.⁷⁷

2.1.1.2. Suikast Sonrası

Şemsi Paşa'nın ölüm haberi Manastır Valisince Dahiliye Vekaletine çekilen telgrafta şu şekildedir:

Bugün buraya gelmiş olan Şemsi Paşa, Resne'ye gitmek üzere hazırlanarak arabaya rakip olmak üzere telgrafhaneden çıktığı esnada andaht olunan bir silahdan mecruh olarak bir çeyrek saat sonra müteessiren vefat eylediği ve güzergahında maiyeti askerleri vesair zabitan bulunduğu halde mütecasir teşhis ve derdest olunamadığı maruzdur.

24 Haziran, Sene 324

Manastır Valisi Hıfzı⁷⁸

II. Abdülhamit'in saltanatını sarsan bu inkılap hareketi Şemsi Paşa'yı on dakika içinde öldüğünü iddia edilirken⁷⁹, oğlu Müfid Şemsi ise kurşunlardan birinin isabet ettiğini babasının kurşunun ne yönden geldiğine dönüp bakması nedeniyle Atıf Bey'in

⁷⁶ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 450.

⁷⁷ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 467.

⁷⁸ İslam Araştırma Merkezi (İSAM), Y.MTV.00312.000630.003.

⁷⁹ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 414 -468.

korktuğunu ve diğer kurşunların isabet etmediğini yazmıştır.⁸⁰ Günümüze kadar ulaşan resmi kaynaklarda on beş dakika içerisinde vefat ettiği ve savcılık raporuna göre ölümü şu şekilde gerçekleşmiştir.

Müfettiş Paşa Hazretlerine,

Şimdi ifadesi alınan merhumun yetiştirmelerinden Mülazım Hüseyin Ağa, cerihadar olmasını müteakib Telgrafhane kapısı arkasında yerde oturan merhum “Beni zabitler bitirdi” diye terk-i hayat ettiğini ihbar etmekte olduğu arz olunur.

İstinaf Müdde-i Umumisi Mazhar

Fi 24 Haziran 324⁸¹

Bu acı haberi Yıldız sarayına veren isim Şemsi Paşa'nın damadı Miralay Rıfat Beydir.

Manastır'dan, No:1911/2, Saat: 8

Selanik'te huzur-ı celil-i Müfettiş-i efhamiye,

Memuriyeti mahsusa ile Manastır'a gelmiş üzere telgrafhaneden çıkıp arabaya bineceği sırada eşhas-ı meçhule tarafında endaht olunan rovelver kurşunlarıyla katl ve itlaf edildiği kemali teessüfle arz olunur. Ferman

Fi 24 Haziran sene 324

Merkez Jandarma Taburu Kumandanı Rıfat⁸²

Şemsi Paşa'nın oğlu Müfid Bey kendi hatıratlarında Arnavut askerlerinin açtığı yaylım ateşinde halktan kişilerinde öldüğünü belirtmişse de⁸³ Şemsi Paşa'nın dışında bir ölüm gerçekleşmediğini doğrulayan belgeler mevcuttur. Hıfzı Paşa'nın raporundan anlaşılmaktadır.

Vaka esnasında hasıl olan kargaşalıkta daire-yi askeriye yoklamacılarından Muhiyiddin Bey yere düşerek başından yaralanmış ve bunlardan başka bir sakatlık vukua gelmemiştir. Mahall-i vakada asker ve ahalden bir cemmi gafir mevcut olduğu halde atılan silahlardan bervech yalnız bir kişinin hafifce cerihadar olmasından başka bir kaza vuku bulmamış olması, askerlerin silahlarını bilaintizam havaya endaht eyledikleri yolunda deveran eden şayiayı teyid etmektedir.

Fi 26 Haziran 1324

Manastır Valisi Hıfzı⁸⁴

Atif, Şemsi Paşa'yı yere devirince bu işte muvaffak olduğunu gördükten sonra Süleyman Askeri Bey'in gösterdiği eve gitmek için yola koyuldu. Sadece bir paşayı

⁸⁰ Şemsi, *El-Hakku Ya'lu Vela Yu'la Aleyh*, 86-87.

⁸¹ İslam Araştırma Merkezi (İSAM), Hüseyin Hilmi Paşa, 8/419-2.

⁸² İslam Araştırma Merkezi (İSAM), Hüseyin Hilmi Paşa, 19/1277-2.

⁸³ Şemsi, *El-Hakku Ya'lu Vela Yu'la Aleyh*, 70.

⁸⁴ İslam Araştırma Merkezi (İSAM), Hüseyin Hilmi Paşa, 9/543-1.

ölmemiş otuz iki yıllık istibdat dönemine de kurşunu atmıştı. Kendi dilinden aktardığı kaçış planı şu şekildedir. “On adım ayrılmamıştım ki arkamdan atılan mavzer kurşunlarından biri sağ bacağımı deldi. Sıcak bir su geçmiş gibi oldu. Hemen fark ettim ve sendeledim. Fakat yürüyüşüme mani olmadığını görerek tekrar koşmaya başladım. Kahvelerin önünden geçerek sağ tarafa saptım. Bir kunduracı dükkanına girdim. Arkamdan kovalayanlar hızla ileri doğru geçtikten sonra dükkandan çıkıp aksi istikamette bir yolu adı yürümekle (kuvvet gittikçe azalıyordu) kat edip bir iki köşe döndükten sonra peylediğim bir eve (Siirt Mebusu Mahmud Bey’in evine) girdim.”⁸⁵ Atıf’ın silahında dört kurşun daha vardı. Tedarik edemediği Karadağ tabancası yerine bu kurşunlarla hem kendini savunacak, gerekirse de kendi kafasına sıkacaktı. Atıf’ın anca on beş – yirmi adım uzaklaştığını yazan Mustafa Ragıp olayın bir baskın değil, sadece bir teşebbüs olduğunu herkesin anladığını dile getirmiştir. Durumu anlayan silahşörler elinde tabancası ile kaçan genç bir zabiti görünce peşine düştüler. Silahşörlerin Atıf’a yaptığı yaylım ateşini baskın olarak düşünen halk daha da fazla korkuyordu. Bir saniye bile sesi kesilmeyen kurşunlardan şimdilik hiç biri Atıf’a denk gelmemişti. Biraz daha ilerleyen Atıf bacağından vurulduğunu farkettiler. Atıf’ı vuran diğerleri gibi koşarak hedef alamayacağını anlamış, Arnavut muhafız Prizen Belediye Reisi Rıfat Ağaydı. Attığı kurşun Atıf’ın sağ arka bacağını delip geçmişti. Mahmut Bey’in evine gidemeyecek kadar kötüydü. Silahında kalan dört kurşunu sıkmaya başladı. Muhafızların yanına yaklaşmasını engellemek istedi. Muhafızlar ateş ediyor ancak Atıf’ta ateş ettiği için ona yaklaşmıyorlardı. Arnavut muhafızlar aranın epeyce açıldığını fark edip ateşi kesip koşmaya başladığını yazan Mustafa Ragıp, Atıf’ın tüm hızla giderken kendisine yük olan kılıcı atmamak istemesi ile yaptığı bir hamlenin silahını düşürmesine yol açtığını ifade eder. Silahını alarak vakit kaybetmek istemeyen Atıf sağda bir sokağa (Günümüzde ki Fistan Sokak) sapsmişti. Silahşörlerin arkasında olmadığını görünce izini kaybettirdiğini düşündü. Dar sokaklara giren Atıf, Kunduracı Gorgi’nin dükkanına girdi. Hakan Özdemir bazı kaynaklarda Gorgi’nin isminin “Anastas” bazı kaynaklarda ise “Daniş” olarak geçtiğini dile getirmiştir.⁸⁶ Bu dükkanda küçük çıraklar bulunduğunu ve Atıf’ın onlara korkmayın kurşunlardan biri bana isabet etti. Tekrar vurulmamak için burada kalacağım deyip çocukların merakını geçiştirdiğini yazan Mustafa Ragıp ayrıca şunu da belirtmiştir. Atıf’ın bacağından akan

⁸⁵ Özdemir, *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*, 179.

⁸⁶ Özdemir, *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*, 180.

kanlar dükkana girdiğinde bittiği için sokakta izler bırakmıştı. Eğer dikkat etselerdi bunu rahatlıkla görebileceklerdi. Aradan çok geçmeden silahşörlerin sesleri gelmeye başlayıp, hızlıca köprü başındaki sokağın içinden ilerleyip sola doğru sapıyorlardı. Silahşörleri o tarafa yönlendiren kimdi?

Süleyman Askeri Bey'den emir ile hareket eden İşkret Mehmet, Atıf vurulduğundan beri takip ediyor, yardım etmek için bir fırsat kolluyordu. Köprü başında duran İşkret Mehmet Bey;

- Koşun, tutun. Ben gözümle gördüm. Buradan saptı.

Diyerek silahşörleri yanlış yöne (Hamidiye Caddesi) sevk etti. Atıf demek ki silahşörlerin saptığı yöne değil sağa (Çar Samuil Sokak) doğru sapacaktı. Kendisine yardım edildiğinin farkına varan Atıf dükkandan çıkıp Mahmut Bey'in evine doğru yürümeye başladı. Eve vardığından kapıdaki ipi çekip içeri girdi. İçerde yarasını saracak beyaz bezler bulmuş ve yaranın etkisi ile uyuşmuş bacağını yüzünden kımlidayamaz bir halde olduğunu yazan Mustafa Ragıp akşama doğru Şemsi Paşa'nın cesedinin tabutla Atıf Bey'in bulunduğu evin önünden (Eğritaş Camii sokak) geçtiğini dile getirmiştir. Tabutu ve tabutun arkasında Şemsi Paşa'nın damadı Rıfat Bey'i gören Atıf Bey en azından yaptığı suikastın başarıya ulaştığını görmüştür. Ertesi gün Rıfat Dergahının Avlusuna defnedilecek olan ceset damadının evine götürülmekteydi.⁸⁷ Aynı akşam Mahmut Bey'in annesi eve gelip Atıf Bey için endişelenmiş ve oğlu Mahmut Bey'i merak etmiş bir halde oğlunun nerede olduğunu Atıf Bey ile sorgulamıştır. Atıf ise annenin içini rahatlatmak için olumlu konuşmaya özen göstermiştir. Atıf Bey'i su isteğinde bulunması üzerine 'yaralıya su verilmez' diyerek ona çorba yapmıştır. Yaptığı çorbanın soğanlı olması dolayısıyla Atıf Bey'in pek içemediğini kaleme düşen yazar gece yarısına doğru kapının çalındığını ve gelen süvarili Mülazım Hakkı Bey cemiyet üyelerinin Atıf Bey'i Orizar Kilisesinin yanında bekliyor haberini verdi. Doğru bilgimi yoksa bir tuzak mı diye endişeye düşmüş olabileceğini düşündüğüm Atıf Bey, arkadaşlarının onu yaralı olduğunu bilmediğini anlamış ki kiliseye yürüyerek geleceğini düşünmüşlerdi. Kendini feda eden Atıf Bey'in yanında hiçbir ittihatçı dostu yoktu. Herkes bir köşeye sinmiş ve Drohor boyu bir savaş alanına dönmüş vaziyette idi. Ateş saçan silahşörler kaçan topluluğun üzerine doğru yürüyor kim suçlu kim suçsuz bilmeden ateş ediliyordu. O kargaşada yanlış

⁸⁷ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 194.

teşhise kurban gitme tehlikesi yaşayan Ohrili Hüseyin Şahap Bey idi. Bulgarca'yı çok iyi bildiği için Hüseyin Hilmi Paşa tarafından bulgar mekteplerindeki entrikaları çözebilmek adına bu göreve atanmıştı. Tüm Balkan bunalımına hakim olan Şahap Bey bu kötüye giden durumların kati bir suretle biteceğinin farkında olan isimdi. Bir fırtına çıkacağını anlayan hatta izlemlerine göre bazı memurlarında bunu anladıkları için ortadan kaybolduğunu dile getiren Şemsi Paşa'nın telgrafhaneden çıkmasını dikkatle bekleyen isimdir. Olaylar olunca Şahap Bey kaçmaya başlamış ancak o kargaşada sağ ayağına gelen kurşunla sarsılınca masalara çarpıp Drahor nehrine yuvarlanmıştı. Bunu fark eden Arnavutlar peşinden koşarak silahları Şahap Bey'e doğrultmuşlardır. Şahap Bey ise Arnavutça konuşup katilin kendisi olmadığını belirtmiştir. Atıf Bey'in saklandığı kunduracı tüm olan bitenden sonra dükkana gelmişti. Olayın başından beri dükkanda bulunan ve Atıf Bey'in bir süreliğine dükkana sığınmasıyla korkan çırakların her şeyi Gorgi'ye anlatınca, Gorgi Bey de bu durumu polisler'e anlatmış ve artık herkes suçlunun bir süreliğine kunduracı dükkanında kaldığını bilmekteydi. Arnavut silahşörlere hala Atıf Bey'in orada sığınma ihtimalini düşündüğü için tüm dükkana gazla bir anda yakmak istemiş ancak Gorgi Bey buna karşı çıkmıştır. Dükkanı arayan silahşörlere bir şey bulamadı. Arnavut silahşörlere yanından ayrılmayan İşkret Mehmet Bey artık Arnavutların tehlike saçtığını düşünmeyip onlardaki katili bulma hırsının azaldığını görünce Manastır'dan uzaklaştırmaya başlayacaktır. Mustafa Ragıp ayrıntılı olarak yazdığı eserinde Atıf Bey'den önce Şemsi Paşa'yı öldürmek isteyen ancak daha sonra tedbiri ve planı olmadığı için vazgeçen Sadık Bey'den bahsetmiştir. Yine bu hadiseler karşısında Manastır valisi Hıfzı Bey'in Abdülhamid rejiminden hoşlanmayan cemiyet yanlısı biri olarak tanıtmıştır. Saraya yazdığı telgrafta Kanuni Esasinin ilan edilmesine teşvik edici bir lisan kullanması dikkat çekmektedir. Ona Şemsi Paşa'nın vurulduğunu söyleyen ilk kişi Belediye Reisi Ömer Bey, ölüm haberini getiren ise Osman Hidayet Paşadır. Manastır vilayeti Sermütanı Kemal Bey ise cemiyet yanlısı idi ancak bulunduğu ortam bu düşüncesini dile getireceği yer olmadığı için silah seslerini duyunca bir hayli heyecanlanmış ve Şemsi Paşa'nın ölüm haberi sevinmişti. Asım Bey ise bir heyet toplayıp Kemal Bey'i de yanına alıp tahkikat yaparak eşgal belirlemeye çalışıyordu. Ancak asker kıyafetli bir meçhul kişi tarafından fiili katlin gerçekleştiğini kaydeden heyet bunun ötesine gidemedi.⁸⁸ Kemal Bey sürekli konuyu kapatmak istemektedir. Daha sonradan Binbaşı Ali Barut Bey'in taburundan askerlerin bu

⁸⁸ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 434-484.

suikastı gerçekleştirdiği söylentileri çıkmıştır ve gerekli aramalar yapılırsa Atıf Bey'in ortalıkta olmadığı anlaşılacaktır. Ancak araştırmayı yapan cemiyet mensupları olduğu için katilin bulunması zorlaşacaktır.⁸⁹

Hatta suikastı Arnavut askerlerin de gerçekleştirebileceğinin bir olası olması raporlarda dile getirilecek; “Şemsi Paşa’ya suikast edildiği sırada adı geçen ve gönüllü sıfatıyla getirilen Arnavut askerleri tarafından atılan kurşunlar bir berbere gelmiştir.”⁹⁰ Bu yaralamanın kasıtlı olarak çevredekileri korkutma ya da katilin kaçmasına fırsat tanıma olarak düşünülmektedir. Yıldız Sarayı’nın Mabeyn başkatibi Tahsin Paşa ise “Bir müfsid bütün orduyu ifsad eder” sözünü vurgulayarak “Şemsi Paşa gibi tecrübeli ve namuslu ve gayet sadık bir zat hakkında suikasta cüret eden katilin ibreten ve ahkamı şer hakkında muamelesinin icrası için her türlü tedbirin alınacağını” bildirmektedir.⁹¹

2.1.2. Firzovik Toplantıları

Şemsi Paşa’nın isteği üzerine Arnavutlar Firzovik’te toplanmış ve Şemsi Paşa’dan emir beklemekteydi ancak suikast gerçekleşince Arnavutlar amaçsız kalmış ve rehavete düşmüştü. Aynı sırada Firzovik yakınlarında bulunan Sarayta ismindeki bir mevkide eğlence düzenleneceğini duyan Arnavutlar bu duruma öfkelenip her yeri ateşe vereceğini bildirince⁹² bu durumun yabancılar tarafından değil Üsküp Sırp Kız Mektebi öğrencilerin düzenleyeceği eğlence olarak bildiren Külçe⁹³ olayları yatıştırmayı başaramamıştır. Bu durumu Avusturya ordusunun hazırladığı işgalin üzerini örtmek olarak düşünen Arnavutlar eğer Avusturya konsolosluğuna saldırır ise bu ittihatçıların planlarını suya düşürecek ve olaylar epeyce büyüyecekti. Bunun üzerine Erkanı Harbiye Mektebi mezunu Kalkandelenli Galip Bey Arnavutların güvenini almış başarılı bir isimdi aynı zamanda Enver Bey’in de yakın arkadaşlarındandı. Mahmut Şevket Paşa tarafından Firzovikte ki karışıklığı dindirmesi için görevlendirilecekti. Arnavutları durdurması için giden yirmi kişilik heyetin tamamı ittihat mensuplarıdır ve on iki günlük süre zarfında Arnavutları ittihat ve terakkiye hizmet vermeye hazır hala getirip etkileyecektir.⁹⁴ Olağanüstü yetkileri olan ve Şemsi Paşa’nın yerine atanan

⁸⁹ Özdemir, *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*, 197.

⁹⁰ İslam Araştırma Merkezi (İSAM), Hüseyin Hilmi Paşa, 9/543, (26 Haziran 1324 / 9.7.1908)

⁹¹ Özdemir, *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*, 199.

⁹² Özdemir, *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*, 201.

⁹³ Külçe, *Firzovik Toplantısı ve Meşrutiyet*, 11.

⁹⁴ Özdemir, *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*, 202-205.

Osman Paşa 9 Temmuz gecesi Selanik'e gelerek Abdülhamid'den aldığı talimatla Niyazi Bey'e yönelik strateji geliştirecek ve bölgedeki devlet otoritesini tekrar sağlayacaktı. Ancak devlete karşı bilenmiş olan Arnavutlar Abdülhamid aleyhine işlemler yapacaktır.⁹⁵

2.1.3. Atıf ve İttihat Terakki Cemiyeti

Atıf Bey sığındığı Mahmut Bey'in evine gelen ve onu kilisenin önüne çağırınların gerçekten arkadaşı mı yoksa devlet tarafından yapılan bir plan olup olmadığını şiddetle düşünmekte olarak yazan Mustafa Ragıp oraya gitmek için bacağıının iyileşmesi gerektiğinin farkında olduğundan bir hekime muhtaç olduğunu belirtmiştir. Evi en yakın arkadaşı Tabur Katibi Ragıp Bey'i çağırması için valide hanıma rica etti. Valide hanım hemen sokağa çıkıp Hamamönü Meydanına doğru ilerleyip Ragıp Bey'in evinin olduğu sokağa Çınka Sokağı'na girip yardım isteyecekti ancak evde olmadığını görünce Yüzbaşı Cemal Bey'in evine gidip onun vasıta ile Ragıp Bey'e ulaşmak istedi. Valide hanım Yüzbaşı Cemal Bey'in evinde kiracı idi. Durumu öğrenen Cemal Bey tabur merkezine gidip Ragıp Bey'e ulaşip Atıf'ın yardıma muhtaç olduğunu belirtti. Atıf Bey'in yanına giden Ragıp tebrik ederek ona doktor arama derdine düşmüştü.⁹⁶

İttihat ve Terakki Cemiyetinin Manastır merkezinin reisi Sadık Bey kendi el yazısı ile genç fedai Atıf Bey'e olaydan iki gün sonra 9 Temmuz 1908 akşamı bir mektup göndermiştir. Bu mektupta Atıf Bey'i överek cemiyetin içinde ayrı bir yerde olduğunu vurgulamış ve fedakarlığından dolayı teşekkür etmiştir. Mektup şöyledir:

Büyük Fedai kardeşimize,

Senin ismini yazmaktan şimdilik ihtiraz ediyoruz. Biz zarure biraz zaman seni ihfaya mecburuz. İnşallah yakın zamanda millet, hürriyetini istihsal edince senin makamın milletin sadrı olacaktır. Sana sine-i millete bir taht-ı ali hazırlayacağız. Hayatında, umum millet tarafından yapılacak kendi heykeli görecek, bütün efrad-ı ümmetin senin huzurunda takdim edeceği ihtiramet ve teşekküratı kabul edeceksin.

Sen vazifeni ifa ettin. Bundan sonra ümmet, senden artık hizmet istemez. Yalnız senin vücud-ı nazikinini istirahatı ve selameti hakkında vereceğin emre intizar ve onu ifa telezzüz eyler. Mesut ol, arslan yavrusu...

Sen Osman Gazi'nin, gazi evladısın. İstikbalinden hiç endiş-nak olma! Necip kalbin huzur ve istirahat üzere olsun. Sana uzatılacak olan yed-i taaruza millet sine- güşadır. Ne istersen ne emredersen cümlemiz can ve baş ile ifaya hazırız. Necip çocuk, vatanın sevgili evladı, senin fedakarlığın ahrarın kulubunda hattı-ı nurani ile nakşolundu. İlelebet mahfuz olacak, Osmanlılar bu tarihten sonra başlayacak olan şanlı hayatının hakk edileceği levayih-i tarihiyenin serlevha-i kıymettarlarını teşkil eyleyecektir. Kardeşlerin

⁹⁵ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 206.

⁹⁶ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 540-547.

kemal-i muhabbetle gözlerinden öper. Senin kadr ü kıymetini tazimen ve tebcilen mübarek ayaklarından bus eder. Esselamü aleyke ve rahmetühü....

Kardeşimiz, senin etmiş olduğun vasiyet ki elbette şimdi hatırlarsın, bu vasiyet bizim için pek kıymettardır. Hepimizin kalbimizde bir ayet gibi yazılmış ve hükmünün icrasına ahd olunmuştur.

26 Haziran 1324(9 Temmuz 1908) Perşembe

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti⁹⁷

Bu olay İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri tarafından oldukça önem arz eden bir durum olarak bilinmektedir. Resneli Niyazi Bey, Şemsi Paşa'nın öldürülmesi haberini aldığı anda Voleşte'dedir. Bu haberi aldığı anda duygularını şu sözlerle ifade etmiştir:

Aman Yarabb bu emirname ile neler öğreniyorum. Şemsi Paşa'nın alenen i'damı, fedakarın himayesi, alay müftisi ve emsali casusların imha-yı vücudu, Selahaddin ve Hüsnü Beylerin çeteye ilhakı, birkaç gün evvel Enver Bey'in aynı maksadla Tişvek cihetlerinde geşt ü güzarı. Bu haberler benim gayretimi hased-i müntehaya isale kafi idi.⁹⁸

Şemsi Paşa'nın öldürülmesinin sonuçları üzerinde iddialı bir yorumda bulunan Hakan Özdemir; "Atıf Bey'in attığı kurşunu -1908 İhtilali sonrasındaki gelişmeleri göz önüne alarak - Osmanlı İmparatorluğu'nu bitiren kurşundur denilse abartılı olmayacaktır" ifadesini kullanmıştır.⁹⁹

Şemsi Paşa'yı ölümü üzerine rahatlatan Niyazi Bey ve çetesi takip edilmekten kurtulmuştur. Olayın öncesinde Ohri'den çıkan Kolağası Bekir Ağa'nın maiyetiyle beraber kendisini takip edeceği haberini alan Resneli'nin şansı yaver gitmiş ve Kolağası Bekir Ağa, Şemsi Paşa'nın öldüğünü duyunca takip işinden vazgeçmişti. Ohri İdare Heyeti Niyazi Bey'e bir mektup ulaştırarak görüşmek üzere kendilerini Ohri'ye beklediklerini bildirirler ve Niyazi Bey, yol dolambaçlı ve uzun olduğundan İstroga köyünde bir gece kalıp dinlendikten sonra coşkulu bir karşılama ile Ohri'ye varmıştır.

2.1.3.1. Atıf Bey ve Resneli Niyazi

Niyazi Bey çetesini gizlice Ohri içlerine girmiştir. Aynı sırada Şemsi Paşa'yı öldürerek cemiyetin gözünde fazlasıyla büyüyen hürriyet fedaisi olarak anılan Atıf Bey çarşafa bürünerek gizli bir planla Ohri'ye getirilmiştir. Eyüp Sabri ve arkadaşları Niyazi Beyi ve çete üyelerini büyük heyecanla karşılamış hatta Ohri'nin ileri gelen isimleri onları evlerine davet edip saklamak için de adeta birbirleri arasında yarışa girmişlerdir. Atıf Bey Ohri'ye geldiği ilk gece ise Niyazi Bey'in ağabeyi olan Mülazım

⁹⁷ Külçe, *Firzovik Toplantısı ve Meşrutiyet*, 73-74.

⁹⁸ Ahmet Niyazi, *Hürriyet Kahramanı Resneli Niyazi Hatıratları* (Ankara: Panama Yayıncılık, 2018), 128

⁹⁹ Girit, "Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi," 74.

Murtaza Efendi'nin evinde kalmış ve Niyazi Bey, Eyüp Sabri ve Ohri idare heyetinden iki kişi ile görüşmüş ancak bir süre sonra hepsinin aynı yerde bulunmasının sakıncalı olacağını düşünen Eyüp Sabri Bey, Atıf Bey'ı yine cemiyetten olan Nevfel Ağa'nın evine götürülmüştü. Bu görüşmede Atıf Bey'e cemiyetin teşekkürü iletilmiş ve güvenlik gerekçesiyle kendisinin Ohri'de her akşam başka bir evde kalması kararlaştırılmıştı. Ohri Hükümet Tabibi Enver Bey'in tedavileri ile Atıf Bey bir hafta gibi kısa sürede ayağa kalkmıştır.¹⁰⁰

Resneli Niyazi Bey hatıratlarında Atıf Bey ile tanışmaktan büyük sevinç duyduğunu, abisi Murtaza Beyin sayesinde olduğunu dile getirirken Atıf Bey den kahraman olarak bahsetmiştir. Yatakta uzanan soluk benizli Atıf'a hayranlık duyduğunu ve geçmiş olsun dileklerinde bulunduğunu eklemiştir ve Atıf Bey den ise şu cevabı almıştır:

“Teşekkür ederim kardeşim, bir şey değil elbet geçecek, yara kapanmaya yüz tuttu, kardeşinizin sayesinde sağ olsun!”

Atıf Bey daha sonra Niyazi Beyi kucaklamak için uğraşmış, Atıf'ın rahatsız olmaması için elini boynuna atmış ve elini öpmeye uğraşmışsa da Atıf Bey de aynı girişimde bulununca iki arkadaş sarılıp kucaklaşmışlar. Daha sonra ikili arasında epeyce uzun konuşmalar geçmiş Atıf cemiyetin tehlikede olduğunu ve bu durumun gerektiğini dile getirmiş bir kez bile tereddüt etmediğini belirtip asıl kahramanın Niyazi Bey olduğunu fazlaca vurgulamıştır. Daha sonra yukarıda da belirttiğimiz gibi güvenlik açısından evdeki isimlerin her biri başka eve dağıldı.¹⁰¹

Olaydan sonra Atıf Bey'in eniştesi Kenan Bey, Şemsi Paşa'yı öldürenin Atıf Bey olduğunu cemiyetten öğrenip Atıf'a bir mektup yazmıştır. Fakat bu mektuba dair bir kaynağa ulaşamamıştır. Bu ulaşamadığımız mektuba karşılık Atıf Bey bir mektup yazmıştır.¹⁰² Bu mektupta kendi isteği ile plansız hatta silahı bile olmadan bu işi

¹⁰⁰ Emine Gümüşsoy, “İkinci Meşrutiyeti Hazırlayan Bir Merkez: Ohri,” *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 18 (2008), 63-64.

¹⁰¹ Niyazi, *Hürriyet Kahramanı Resneli Niyazi Hatıratları*, 181-184.

¹⁰² Sevgili Kenan,

Birer birer sorduklarına cevap versem, vakayı sırasız anlatmış ve karıştırmış olacağım. Binaenaleyh senin mektubunu kaale almayarak tahminen iki aylık sezgüzeşt-i mühimmi hülâsaten yazayım... Sen Manastır'da iken gideceğin geceden bir iki gece evvel ben cemiyete dahil olmuşum. Yani tahlif olunmuşum. O zamanlar cemiyet pek zayıf ve muhteriz bulunduğundan dahil olacak eşhas hakkında uzun boylu tahkikat yapılıyordu. O sıralarda işler alevleniyordu. Nazım Bey'in ve hafiyye paşaların faaliyetleri, Enver Bey'in firarı sonra Niyazi'nin Resne'den ve Presbe'den birkaç zabıt ve memurla gönüllü ahalden oluşan çetelerle dağa çıkması etraf ve makamata şedidülmaal beyannameler yağdırması Yıldız'ın en kuvvetli vasıta-i tedibi olan Şemsi Paşa'nın Manastır ve civarı üzerine tayin ve izamını intaç etti. Bu haberi meş'um her tarafa birkaç gün evvelinden beri intişar ettiği halde ben ve

yapmayı kafasına koyduğunu söyleyen Atıf, suikast günü korkusuz ve cesaretli olduğunu belirtip kaçarken bacağından yaralandığını ve kunduracı dükkanında saklanıp sonradan Mahmut Bey'in evinde iyi bakıldığını dile getirmiştir.

2.1.3.2. İkinci Meşrutiyetin İlanı

Enver Paşa'nın: "Artık meşrutiyeti ilana sarayı mecbur etmek için en kestirme yol umumi bir isyandı. Fakat merkezin ihtilal için kat'i bir planı yoktu ve teşkilatımız henüz köylere kadar yayılmamıştı. Ayrıca Selanik'te 400 olmak üzere bütün Rumeli

arkadaşlarım işitmemiştik. Haziranın yirmi üçüncü günü akşamüzeri üç arkadaş cebhaneliğe, karakolumuza çıkıyorduk. Dördüncü bölüğümüzün evveli (Üsteğmen) Mehmed Ali Efendi, birkaç gün sonra Şemsi Paşa'nın bu tarafa geleceğini işittiğini söyledi; işte bu kadar malûmat sahibi idik. Halbuki o gece Şemsi Paşa treni mahsus ile ve kendi fırkasından, zâbitanı kendi intihabgerdesi olmak üzere, üç tabur ile gelmişti. Sabahleyin (24 Haziran, Salı) benim hiçbir şeyden malûmatım yok... Her ne sebepten ise o gün erkenden aşağıya inmeyi canım istemediğinden tabyedeki odamda sandığımı karıştırmakla saat üçe kadar vakit geçirdim. Üçte Mehmed Ali Efendi aşağıdan gelerek paşanın geldiğini haber verdi. Paşanın cebel topları ile Resne ve civar Müslüman köyleri üzere fedai bulamadığını, külliyetli para mukabilinde başı bozuk fedai (fakat ümitsizlikle) aradığını da ilâveten söyledi. İşittiklerimin husule getirdiği tesirat ile aşağı yukarı dolaşmağa başladım. Düşündüklerimden hatırımda kalanlar:

Bu herif'in şöhret-i müthişesi ile manyatizma olmuş halk içinde kendisini vuracak kimse zuhur etmesi (bahusus sevki hamiyetle olmayıp para kuvvetiyle) bence imkânsız idi. Çünkü ölüm muhakkak gibi idi. Fedai zabıtlarından ise (defaten dört ay kadar evvel fedai yazıldığımdan hepsini tanırım) o sırada Manastır'dan çıktıkdan sonra pek çok kan döküleceğini vatanın hâlâsı için son ümidlere penah olan mukaddes cemiyetimizin mevt kadar azîm bir muhataraya düşebileceğini nikayet şu koca vatanın parçalandığını, Osmanlı hükûmetinin inkırazını, milleti necibemizin ensesine çökecek hakaretleri, ecnebi yumruğunu görmeden şu uğurda ve şanlı bir surette ölüvermek, bu bekâr mevcudiyetimi dünyada sevdiğim şeylerin en kıymetlisi, muazzezi olan vatan ve millet yolunda feda edivererek muvaffakiyet hâsıl olmasa bile şu donmuş halka bir misal göstermek gayret ve arzusunu duydum. Bahusus muvaffakiyet hâsıl olur ise cemiyetin iktisab edeceği maddî mânevî kuvveti nihayet böyle kuvvetli bir cemiyetin istihsali hürriyette, istibdadı devirmekte pek az müşkilât göreceği ve ilâhır mülâhazat zihninden çabuk çabuk geçti; ve kararı kat'iyi hemen vererek Mehmed Ali'ye söyledim; Ve hiçbir hazırlıksız ve hiçbir kimseye bir şey yazmayarak hattâ kuşluk yemeğini bile yukarıda yemeksizin Drahor boyuna indim. Aşçıya girdim. Son yemek olması memûl olmakla bol bol yedim. Sonra kahvelere giderek cemiyet heyeti merkeziyesi âzasından muhterem bir arkadaşına (Albay Hüsamet'in Ertürk'e göre Prevezeli Ahmet Talat Bey) tesadüfle hemen kararımı söyledim; ve iki rüvelver istedim. Alelacele bir nagant bulduk. Başka bir fedai zuhur etmediğini ve paşanın sabahdanberi telgrafhanede mabeyinle muhabere etmekte olduğunu öğrendim. Artık bir taraftan bir iki arkadaşla tek tük konuşuyor bir taraftan da yüz metre kadar uzak bulunan telgrafhane kapısının tarassut ediyordum... İntizat takriben saat sekize (alaturka) kadar tam bir saat devam etti... Sekiz raddelerinde iki araba telgrafhane kapısına geldi, durdu; ve hemen Resne'ye müttehi-i hareket bulunduğunu anlayarak işi kapı önünde becermek, becermeğe teşebbüs etmek lâzım geliyordu. O gün bir mevhibe-i ilâhi olarak kendimde nâmütenahi bir korkusuzluk, bir cür'et hissediyordum. Velhasıl kendimde hiç me'mul etmediğim bir metanetle askerden, ahalden, silâhşorlardan mürekkep bir kalabalık içinde meseleyi hallederek firara başladım. On adım kadar ayrılmıştım ki arkamdan atılan mavzer kurşunlarından biri sağ bacağımı deldi. Sıcak bir su geçmiş gibi oldu. Hemen farkettim ve sendeledim. Fakat yürüyüşüme mâni olmadığını görerek tekrar koşmaya başladım. Kahvelerin önünden geçerek sağ tarafa saptım. Bir kunduracı dükânına girdim. Arkamdan kovalayanlar hızla ileri doğru geçtikten sonra dükândan çıkıp aksi istikametde bir yolu âdi yürümekle (kuvvet gittikçe azalıyordu) kat edip bir iki köşe döndükten sonra peylediğim bir eve (Siirt mebusu Mahmud Bey'in evine) girdim. İki gece Manastır'da kaldıktan sonra da Ohri'ye naklolundum. Gayet iyi bakıldım; ve yaram on günde şifâyab oldu.

teşkilatı 2000 kişiydi” sözü aslında olayların plansız geliştiğini gözler önüne sermektedir.¹⁰³

1908 Bahar aylarında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Manastır’da demiryolu inşa etmek için çalışmalarına başlayacak ve halk arasında dolaşan laflara göre hükümet bu projenin gerçekleştirilmesi için köylülerin elinde bulunan toprakları Avusturya-Macaristan Hükümeti’ne satacak ve bu söylentilerin ortalığı karıştırdığı sırada Reval Görüşmelerin açıklanması gergin bir ortam yaratmaktaydı. Binlerce köylü Firzovik’te toplanıp İttihat Terakki önderliğinde meşrutiyetin yeniden ilan edilmesi isteniyordu.¹⁰⁴

Resneli Niyazi 3 Temmuz 1908 tarihinde İttihat ve Terakki’nin desteği ile yanına 240 asker alıp çoğu Arnavut kökenli bir o kadar sivilde birliğe çıkarak ilk isyan bayrağını kaldırmıştır. Saraya, Rumeli müfettişine ve Manastır valisine, anayasanın korunması, eşitsizliklerin önlenmesi isteğiyle acilen harekete geçmelerinin mühim olduğu çağrısında bulunmuştur. Meşrutiyet’in ilanı için Rumeli’den saraya devamlı telgraflar gönderilerek, Padişahın Meşrutiyet’i tekrar ilan etmemesi ihtimali üzerine var olan durumun değişip daha da kötüye gideceğini vurgulamıştır.¹⁰⁵ İttihat ve Terakki Cemiyeti kontrolü kısa bir süre sonra ele geçirerek, Makedonya’nın bazı kasabalarında anayasal rejimi ilan edecektir. Hatta 23 Temmuz günü Makedonya’da meşrutiyeti ilan etme fikri, ittihatçıların 22 Temmuz gecesi Selanik’te Manyasizade Refik Bey önderliğinde toplandıkları sırada kararlaştırdıkları bir durumdur. 23 Temmuz sabahı ise Manastır’daki İngiltere Konsolosluğu’na İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin birkaç saat içinde meşrutiyeti ilan edeceği ve nedensiz yere kan dökülmesini önlemek için düzeni sağlamaya kararlı oldukları bildirildi.¹⁰⁶ İttihat ve Terakki Cemiyeti Manastır Şubesi 21 pare top atışıyla meşrutiyeti ilan etmiş dağa çıkma gibi basit bir direniş iken somut hale gelen meşrutiyet mücadelesi başarıyla tamamlanmıştır.¹⁰⁷ Meşrutiyet müjdesini Ohri’de alan Atıf Bey iki gün sonra sevinç

¹⁰³ Paşa, *Enver Paşa’nın Anıları (1981-1909)*, 97.

¹⁰⁴ Aykut Kansu, *1908 Devrimi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 126.

¹⁰⁵ Hakan Temiztürk ve Salih Seyhan, “İkinci Meşrutiyet ve Milliyet Gazetesi,” *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 2 (2011): 3.

¹⁰⁶ Aykut Kansu, *1908 Devrimi*, 131.

¹⁰⁷ Gümüşsoy, “İkinci Meşrutiyeti Hazırlayan Bir Merkez: Ohri,” 66.

gösterileri ile Manastır'a gitmek üzere yola çıkacak ve ömrünün sonuna kadar "1908 İnkılabı'nın kurucusu" olarak anılan isim olacaktır.¹⁰⁸

Yayın serbestliği Osmanlı kamuoyunda alışılmış bir yenilik değildi. Gazete ve dergilerde "hürriyet" coşkusu işlenirken öte yandan¹⁰⁹ hapishanelerin kapısı açıldı ve siyasi ya da dini ayırım yapılmadan tüm mahkumlar serbest bırakıldı. Dostluk ve kardeşlik gösterileriyle donatılmış törenler üç gün, üç gece sürdü.¹¹⁰

Manastır'da 23 Temmuz 1908'de büyük bir miting hazırlanır ve "Her tarafa müjdelere verilerek Kanun-i Esasi'nin ve hukuk-ı meşrua-i milletin merasim-i mahsusa icrası ve top endahtıyla suret-i resmiyede ilan edileceği" bildirilir. Niyazi Bey şu şekilde ifade eder: "10 Temmuz (23.07.1908) Perşembe saat üç (~10:15) raddelerinde biz Kışrani'ye girerken, Manastır'da top endahtı merasim-i fevkaledde icrasıyla i'lan-ı hürriyet etmiş olmasından, bütün anasır-ı Müslime ve Gayrimüslime istihlal-i hukuk ile uhuvvet ve müsavata şanlı bir surette kabul eylemişti."

Cemiyet bu durumun resmiyet kazanması için Padişah Abdülhamid'de 26 Temmuz 1908 Pazar gününe kadar müddet verir ve şu telgrafi gönderir.

Atabe-i felek mertebe-i cenab-ı padişahiye,

İradat-ı seniyye-i müstakrarlarıyla tebaa ve zir-i destanlarına bahş u ihsan buyrulan Kanun-ı Esasi'nin tatbikat-ı fiiliyesine müsaade ve icab-ı halin irade buyrulması suretiyle sadakat ve ubudiyetimizin haleden vikayesini istirham ve Pazar gününe kadar Meclis-i Mebusan-ın küşadına dair ferman-ı hümayunları ısdar buyrulmadığı halde rıza-yı Şehriyarilerine muhalif ahvalin vuku derkar olup Manastır vilayeti dahilinde el- yevm bulunan memurin-i mülkiye erkan ve ümera ve zabitan-ı askeriye ve efrad-ı şahaneleriyle ulema ve meşayih ve'l- hasıl kibar u sıgar edyan-ı muhtelif mensubininin bila- istisna vahdaniyet-i Hüda'ya karşı ahd ü misak umumi altında bulunduğunu dahi arz eyleriz.

Ferman 10 Temmuz 324

Osmanlı Terakki ve İttihad Cemiyeti

Manastır Merkezi¹¹¹

Aynı zamanda Meşrutiyet için İstanbul'a baskı yapan önemli yerlerden biri de Siroz'dur. Reşit Bey'in aktif faaliyetleri etkili olup, telgraflar çekilmiş ve baskılar yapılmıştır. Abdülhamid bu kadar baskı sonucunda sadrazam tayin ettiği Said Paşa'yı yanına çağırır: "Kanun-i Esasi'yi ben tesis etmiştim. Meclisi-i Mebusan'ın ikinci içtima devresinde tatili lüzumu bana ihtar kılınmıştı. Öyle yapıldı. Seneler geçti. Azası

¹⁰⁸ Ragıp, *Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca*, 653.

¹⁰⁹ Temiztürk ve Seyhan, "İkinci Meşrutiyet ve Milliyet Gazatesi,"6.

¹¹⁰ Aykut Kansu, *1908 Devrimi*, 132.

¹¹¹ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 237-239.

intihap ve cem olunamadı. Mademki milletim şimdi gene mer'iyetini istiyor, ben dahi verdim!" diyerek meclisin açılmasını onaylayacaktır. Ve artık resmiyet kazanan meşrutiyet gazetelerin "Tebligat-ı Resmîye" sütunlarında yerini alacaktır.¹¹²

Şemsi Paşa'nın öldürüldüğü günün yıl dönümünde Manastır halkı ve cemiyet mensupları telgrafhane önünde toplanıp o caddeye Atıf Bey Caddesi ismi verilecektir.¹¹³

¹¹² Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 247.

¹¹³ Şemsi, *El-Hakku Ya'lu Vela Yu'la Aleyh*, 92.



Şekil 3: Teğmen Atif

Atif Bey ise daha sonra Osmanlı Mebusan Meclisi'nin I ve II. Dönem Kala-i Sultaniye, III. Dönem ise Ankara'da milletvekilliği yaptı. Teğmen Atif'in fotoğrafları kartpostallara basılarak üzerine şu şiir yazıldı:

“Manastır'da vurup bir dev-i ekber,
Eden temin-i hak bu kahramandır,
Şeyatin korkar elbet savletinden,
Bilirler berk-i hatif bi amandandır.”¹¹⁴

¹¹⁴ Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, 92.

İttihat ve Terakki tarafından maaşa bağlanıp emekli edilen Atıf Bey'e telgraf yazan Sadık Bey "Senin vücudu nazikinin istirahati ve selameti hakkında vereceğin emre intizar ve anı ifa ile telezzüz eyler. Mesud ol arslan yavrusu. Milletimizin kalbinde bir ayet yazılmış ve hükmünün icrasına ahdolunmuştur." diye cümlesini tamamlarken şükranlarını ve cemiyet için ne kadar önem arz eden bir kişi olduğunu vurgulamıştır.¹¹⁵

Birinci Dünya Savaşı sonrası İttihat ve Terakkinin iktidarlık süreci bitince cemiyet mensupları ya yurt dışına kaçmış ya da sürgün edilmiştir. Atıf Bey ise Malta sürgünlerinden biriydi. Cumhuriyet döneminde ise VI. (1939) ve VII. (1943) dönemlerinde Çanakkale milletvekili görevinde bulundu ve Tekelde memur olarak görev yaptı. Soyadı kanunu ile Kamçıl soy ismini alır ve 21 Ocak 1947 de vefat edecektir. Önce Karacaahmet Mezarlığına defnedilecek 1945 de ise İttihat ve Terakki cemiyeti kurucularının olduğu mezarlığa defnedilmiştir.¹¹⁶

¹¹⁵ Bedi Şehsuvaroğlu, "İkinci Meşrutiyet ve Atıf Bey," *Bellekten*, Sayı 90 (1959): 320.

¹¹⁶ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 171.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Atıf Kamçıl'ın Milletvekilliği

Osmanlı Mebusan Meclisi'nin I ve II. Dönem Kala-i Sultaniye, III. Dönem ise Ankara'da milletvekilliği yaptıktan sonra Cumhuriyet döneminde VI. (1939) ve VII. (1943) dönemlerinde Çanakkale milletvekili görevinde bulundu.¹¹⁷ Anayasa ve yasa teklifleri hakkında oy bildirmiştir. Ancak hastalığı nedeni ile sürekli izin alarak çoğuna katılamamıştır.

3.1.1. Meclis-i Mebusan

Meclisi Mebusan'da I.ve II. Döneminde Kala-i Sultaniye'de (Çanakkale) milletvekilliği yaptığı esnada II. Döneminde merasim ile kürsüye gelip yemin edenlerin içinde bulunduğu meclis kayıtlarına geçmiştir¹¹⁸ ve İntihabat yani seçim oylarını tasnif etmek için kura ile beş kişi belirlenmiş bu kişilerin arasında Atıf Kamçıl yer almıştır.¹¹⁹

Milletvekilliği şube seçimlerinde ise Atıf Bey Biga'dan seçildiğini bilmekteyiz.¹²⁰ Aynı zamanda beşinci şubede mazbataları incelenecek olun mebusların içinde Atıf Bey ismi geçmektedir.¹²¹

Mecliste Kal'a-i Sultaniye Mebusu Atıf Beyin mazbatasını onayladıktan sonra salonda kabul sesleri gelmiş ve diğer isimleri okumaya geçilmiştir.¹²² Ayrıca Üsküp - Işkodra Hattının Şark Demiryolları Tarafından İnşa ve İşletilmesine Dair Kanuna Verilen Reyler sonucunda bağımsız oy kullanmıştır.¹²³

3.1.2. T.B.M.M. VI. Dönem

Millet vekilliği sırasında TBMM 'de çeşitli oturumlara katılmış ve karar alma mekanizmasına dahil olmuştur. Bunlara örnek verecek olursak Atıf Bey TBMM. VI. dönem I. Cilt ceridesinde Mebus namzetlerinin illere ve mesleklere göre isimlendirilmiş olarak yazılan listesinde İstanbul Meclisi'nde eski Çanakkale mebusu olarak ismi geçer ve VI. dönemde milletvekili olanlardan önce çeşitli dönemlerde ve

¹¹⁷ Akıncı, *Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar*, 92.

¹¹⁸ Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2, Cilt: 1, s. 7

¹¹⁹ Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2, Cilt: 1, s. 8

¹²⁰ Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2, Cilt: 1, s. 7

¹²¹ Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 2, Cilt: 1, s. 14

¹²² Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 4, Cilt: 1, s. 35

¹²³ Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre: 2, İçtima: 7, Cilt: 1, s. 112

İstanbul meclisinde mebusluk etmiş olduğu bilgisi yinelenmiştir. Mebusların eğitim-öğretim ve mesleki durumlarına göre sınıflandırılmış listesinde ise harbiye den mezun olduğu bilinmektedir. Bildiği yabancı dil Fransızcadır. Üçüncü İçtima zarfında üyelerin Umumi izin taleplerinde ismi geçen Atıf Bey 1 ay hastalığı nedeniyle izin almıştır.

Çankırı Mebusu Mustafa Abdülhalik Renda'nın Meclis Başkanı Seçilmesi nedeniyle 3 Nisan 1939 Tarihinde Yaptığı konuşmada idare amirlikleri için Atıf Bey'e görev verilmiştir. İkinci Celse açılımı Başkan Refet Canitez'in konuşmasıyla başladıktan sonra Gümrük ve İnhisarlar Encümeni görevi yine Atıf Bey'e verilecektir. 29.05.1939 tarihli Cumhuriyet Halk Partisi Beşinci Büyük Kurultay Yoklaması Birinci Toplantının birinci celsesinde alınan yoklamada ismi geçmektedir.¹²⁴

Bunun yanı sıra TBMM 1938 mali yılı bütçesinin tescil edilmesine dair olan kanuna verilen oyların sonucunda kabul edenler içinde Atıf Bey bulunmaktadır. Aynı zamanda Orman umum müdürlüğü 1938 mali yılı bütçesine ek tahsisat verilmesine dair kanuna oy verenlerin içindedir.¹²⁵ Yine 1938 mali yılı denge idaresince kanuna bağlı bazı daire bütçelerinde değişiklik olmasına dair verilen reylerin neticesinde oya iştirak etmemiştir.¹²⁶

Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü 1939 mali oyların sonucunda bütçe kanununa kabul oyu vermiştir. İcra Vekilleri Heyetinin siyasetinin beyannamesinin kabulü hakkındaki reylerin neticesinde olumlu oy kullanmıştır.¹²⁷ Daha sonra Konya ovası sulama idaresinin 1934 mali yılı hesabı katii kanun yazısında verilen oylar incelendiğinde oyunu kabulden yana kullanırken, Devlet havayolları hizmetleri için 1939 mali yılına geçici taahhüd verilmesi hakkındaki kanuna da oyunu olumlu olarak belirlemiştir.¹²⁸

Abidelerin tamiri için Vakıf paralar idaresinden borç alma hakkındaki kanuna olumlu bakmıştır¹²⁹ ve 1938 mali yılı karşılaştırmalı umumiye kanununa bağlı bazı

¹²⁴ İsmet Binark, "Türk Parlamento Tarihi: TBMM VI. Dönem," T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurumu Yayınları, 66-683.

¹²⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 4, Cilt: 1, s. 41 - 44.

¹²⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 6, Cilt: 1, s. 61.

¹²⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 11, Cilt: 2, s. 74.

¹²⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 12, Cilt: 2, s. 86 - 89.

¹²⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 13, Cilt: 2, s. 112.

daire bütçelerine ek tahsisat verilmesine ve bazı farklılıklar yapılması için verilen oylar sonucunda Atıf Bey olumlu oy vermiştir.¹³⁰

1938 mali yılı bütçesi hakkındaki görüşmeler de Devlet demiryollarının ve limanların işletme müdürlüğü dahilinde 160 000 liralık ek bir tahsisat verilmesi hakkındaki kanuna oyu olumlu olmuştur.¹³¹ Daha sonra sunulan yasa teklifi ise Posta, Telgraf ve Telefon müdürlüğü 1938 mali yılı bütçesinde farklılıklar yapılması için uygulanan oylamada kabul oyu veren Atıf, Orman Umum Müdürlüğü 1939 mali yılı bütçe kanununa olumlu oy verenlerin içindedir. Beden terbiyesi genel direktörlüğü 1939 mali yılındaki Bütçe kanunu oylamasında olumlu oy vermiştir. Devlet Havayolları umum müdürlüğü 1039 mali yılı bütçe kanununa verilen oylar sonucunda da oyu olumludur.¹³²

Mecliste görüşülen başka bir konu ise Türkiye - Yunanistan arasında geçen veteriner sözleşmesinin onayı için kanuna verilen oyların sonucunda oyunu olumludan yana kullanırken,¹³³ İstiklal harbi malullerine verilecek 8700 liralık para yardımı hakkındaki kanuna verilen oylarda yine oyunu kabulden yana kullandığı kayıtlara geçmiştir.¹³⁴ Türkiye - İsveç Ticaret ve Kliring Anlaşmasına göre protokol ve mektupların onayı hakkındaki kanuna olumlu oy kullandığı görülürken, Gümrük tarife kanununa bağlı ithalat tarifesinin 607/D/1 pozisyonu için bir fıkra ilavesine karar verilen kanuna iştirak etmediği görülmektedir ve İstanbul tramvay şirketinin ayrıcalık hakkı ve bu şirketin tesisatının satın alınması dair anlaşmanın onayı için kanuna verilen reylerde Atıf'ın olumlu oy kullandığı bilinmektedir.¹³⁵

Daha sonra Türkiye - Belçika arasında imzalanan suçluların iadesi anlaşmasının onayını kapsayan kanuna geçen kayıtlar neticesinde oyu olumlu olurken Türkiye - Amerika ticaret anlaşmasının onaylaması için kanuna verilen oylama neticesinde Atıf'ın yine oyu kabul ettiğini bilmekteyiz.¹³⁶ Görüşülen bir başka yasa teklifi ise, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü 1934 mali yılı hesabı dahilinde ki kanun

¹³⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 14, Cilt: 2, s. 166.

¹³¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 20, Cilt: 2, s. 378 - 389.

¹³² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 21, Cilt: 2, s. 411 - 424.

¹³³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 22, Cilt: 3, s. 30.

¹³⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 23, Cilt: 3, s. 73.

¹³⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 25, Cilt: 3, s. 112 - 140.

¹³⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 27, Cilt: 3, s. 61.

toplantısına ve Van Gölü gemi işletme idaresinin 1934 mali yıl hesabı için kanuna sunulan oyların neticesine bakılırsa iştirak etmediği görülür.¹³⁷

1939 mali yılı Devlet Denizyolları işletme müdürlüğü bütçe kanununa verilen reylerin sonucunda ve Türkiye – Fransa ortak beyannamesine dair Başvekil Dr. Refik Saydam'ın beyanatını görüntüleme hususunda verilen oylama sonucunda oylara iştirak etmediği görülür.¹³⁸

Yalova kaplıcalarının işletilmesi ve inşasına dair işlerinin Sağlık ve toplumsal yardım vekaletine devri için yapılan oylamada kabul oyu verirken,¹³⁹ Yerleştirme Kanununun 32'nci maddesinin tadiline ve bu kanunda ki bazı maddelerinin değiştirilmesi için 2848 sayılı kanunun 3'ncü maddesine bir fıkra eklenmesi için yapılan oy sonucunda Atıf Bey olumlu oyunu kullanmıştır. 23 Haziran 1939 Ankara'da imzalanan Türkiye-Fransa arasında ki Türkiye-Suriye arazi sorununa kati surette anlaşmayı onaylamak için kanuna verilen oylama sonucunda oya iştirak etmediğini bilmekteyiz.¹⁴⁰

Dış devletler ile yapılan anlaşmaları gözden geçiren yasa tekliflerinde ise Türkiye - İtalya ticaret ve gemi anlaşmasının tamamlanmasını şekillendirilmesi ve borç durumundaki anlaşmaların düzenlenmesine dair kanuna verilen oylar sonucunda olumlu oy kullandı. Yine aynı dönemde Türkiye - İsveç ticaret anlaşması ve protokolüne eklenecek kontenjan hakkındaki kanuna olumlu cevap vermiştir. Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan Kliring Anlaşmasında protokolün onayı için kanuna verilen oylamaya iştirak etmezken, Türk - Romen ticaret anlaşma için kanuna verilen oyu olumlu olmuştur. Ecnebi ülkesinden alınacak 55 bin ton kömürün gümrük resminin indirilmesine dair verdiği oyu olumludur. Yerleştirme kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine için yapılan oylamada kabul edenler arasındadır. Kırtasiye işleri için bilinen sermayeden 30 bin lirasını inşaat ve kamusal işlere kullanma kanununa oyu olumlu olmuştur. Aynı zamanda Evlenme kağıtlarının nüfus kütüklerine işlenmesi hakkındaki kanuna olumlu oy kullanmıştır.¹⁴¹

Ankara Orman Çiftliğinde bira fabrikası ve tesisatın tekel müdürlüğüne devredilmesi için yapılan oylamaya kabul verirken¹⁴² Hatay vilayeti kurulması için

¹³⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 29, Cilt: 3, s. 290.

¹³⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 30, Cilt: 3, s. 327 - 334.

¹³⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 31, Cilt: 3, s. 371.

¹⁴⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 33, Cilt: 3, s. 457 - 462.

¹⁴¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 35, Cilt: 4, s. 48 - 88.

¹⁴² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 36, Cilt: 4, s. 150.

kararlaştırılan kanunda yine oyu olumludur. Amasra ilinde söz konusu olan dalgakıran tamiri için gelecek yıllara ithafen geçici sözleşme için kanunda yapılan oylamaya iştirak etmediği bilirse de, Devlet Demiryolları işletmesinin ihtiyaçı olan yeni gemi yapımı hakkındaki kanuna verilen oylardan Atıf Bey'in oyu olumlu olmuştur.¹⁴³

Uluslararası sağlık sözleşmesinin onayı için yapılan oylamada 3542 sayılı kanuna bir madde eklenmesine dair verilen oylarda oyunu olumludan yana kullanmıştır.¹⁴⁴ Ayrıca Arazi vergisi kanununun 2'nci maddesine bir fıkra ilavesine için oylama işleminin sonucunda verdiği oy olumludur.¹⁴⁵ Yine Maliye bakanlığı bütçesine 300 000 lira tahsisat verilmesi hakkındaki kanuna olumlu oy kullandı.¹⁴⁶

Sınır ve sahiller sıhhat genel müdürlüğü 1935 mali yıl bütçesinde 3 000 liralık aktarma yapılması için kanuna verilen oylar neticesinde oyu olumludur. Merkezi Paris' de olmak üzere Uluslararası şarap ofisi teşkiline dair sözleşemeye katılma hakkındaki kanuna yine kabul oyu kullanırken, Türkiye Yunanistan arasında imzalanan suçluların geri verilmesi ve cezalarda karşılıklı adli yardım sözleşmesinin yapılması için oya sunulan tasarıya iştirak etmediği kayıtlara geçmiştir.¹⁴⁷

Resmi damga kanunu içindeki bazı hükümlerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesine dair yapılan oylama sonucunda kabul edenler arasında bulunan Atıf Bey,¹⁴⁸ Erzincan yer sarsıntısından etkilenen ve zarar gören insanlara yapılacak yardım hakkındaki kanuna oyu olumlu olmuştur. Gümrüklerde kullanılan bazı evraklarda müdafaa pulu yapıştırmak için kanunun birinci maddesine bir fıkra eklenmesi için kanuna sunulan oylar sonucunda oyu olumludur.¹⁴⁹

Yine Tekel Genel Müdürlüğü 1939 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanuna verilen oylara bakıldığında Atıf'ın kabul oyu verdiğini bilmekteyiz.¹⁵⁰ Devlet Havayolları Müdürlüğü 1939 mali yıl bütçesinde 3 500 liralık tapu kütüğüne yazım yapılması hakkındaki yasaya verilen oyları sonucunda yine yanıtı olumlu olurken¹⁵¹ İstanbul Liman İşleri Müdürlüğü'nün 1935 mali yılı hesap katkı kanun

¹⁴³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 37, Cilt: 4, s. 200 - 258.

¹⁴⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 38, Cilt: 4, s. 231.

¹⁴⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 42, Cilt: 5, s. 49.

¹⁴⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 44, Cilt: 5, s. 66.

¹⁴⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 15, Cilt: 7, s. 87 - 102.

¹⁴⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 20, Cilt: 8, s. 12.

¹⁴⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 26, Cilt: 8, s. 87 - 107.

¹⁵⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 27, Cilt: 8, s. 168.

¹⁵¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 32, Cilt: 9, s. 52.

kapsamında verilen oylarda olumlu oy kullandığı kayıtlardadır.¹⁵² Van gölü Gemi İşletmesinin 1935 mali yılı hesap kanununa verilen oylar sonucunda Atıf Bey'in oyu olumlu olmuştur.¹⁵³

Ankara İmar Müdürlüğü'nün 1936 mali yılı hesap kanununa göre verilen oylar kapsamında oya iştirak etmedi. Ankara Hukuk Fakültesi inşaatının bitmesi için 1940 ve 1941 senelerine geçici sözleşmeye girişilmesi hakkındaki yasaya verilen oy neticesinde olumu oy kullanırken,¹⁵⁴ İzmir Liman İşleri Müdürlüğü 1935 mali yılı hesap kanunu dahilinde ki yasaya ise iştirak etmedi.¹⁵⁵

Yine 1939 mali yılı bütçe dengelemesine dahil bazı daire bütçelerinde değişiklik yapılmasına için belirtilen yasaya kabul oyu verirken, 58 917 000 liralık ödenek verilmesi hakkındaki kanuna verilen oylar sonucunda oyu olumlu olmuş ve Köy Enstitüleri yasası dahilinde verilen oylar incelendiğinde Atıf Bey'in bu oya iştirak etmedi görülmektedir.¹⁵⁶

Devlet Demiryolları ve Liman İşletme müdürlüğünün 1936 mali yılı hesabı hakkındaki kanuna verilen karar sonucunda oyu olumlu¹⁵⁷ ve yine Orman Müdürlüğü 1939 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dahilinde ki yasaya verdiği oy olumlu olmuştur.¹⁵⁸

Meclis görüşmelerinde sunulan başka yasa tasarıları ise, Diyarbakır istasyonundan Irak ve İran sınırlarına kadar yapılacak demiryolları projesi hakkındaki 3262 sayılı kanunun birinci maddesinin değişimine dair kanuna verilen oylar sonucunda kullandığı oy olumludur.¹⁵⁹ Yine değişim yasası olan 1939 mali yılı Divan-ı Hesap bütçesinde farklılık yapılması hakkındaki yasaya verilen oylardan Atıf Bey'in oyu olumlu olurken Bulgaristan'a 5 000 000 kiloluk ek bir odun kömürü kontenjanı verilmesine bağlı olarak onayı kanuna verilen oylar sonucunda oyunu kabulden yana vermiştir.¹⁶⁰

Ayrıca Atıf Bey'in, Cumhuriyet Merkez Bankası tarafında hazineye 250 000 000 liralık tahsisat için yasaya verdiği oy ile Türkiye - İsveç Ticaret Kliring Anlaşması

¹⁵² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 33, Cilt: 9, s. 70.

¹⁵³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 34, Cilt: 10, s. 4.

¹⁵⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 35, Cilt: 10, s. 15 - 21.

¹⁵⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 36, Cilt: 10, s. 30.

¹⁵⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 41, Cilt: 10, s. 93 - 101.

¹⁵⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 42, Cilt: 10, s. 118.

¹⁵⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 43, Cilt: 10, s. 151.

¹⁵⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 47, Cilt: 11, s. 45.

¹⁶⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 50, Cilt: 11, s. 98 - 105.

bir ay süreyle uzatılması hakkındaki yasaya verdiği oylar oyu olumludur. Daha sonra görüşülen Türkiye ile İngiltere arasında 2 Eylül 1936 tarihinde imzalanan Türk - İngiliz Ticaret ve Kliring Anlaşmasının onayına dair yasaya verilen reylerine neticesinde oyunu olumludan yana kullanmıştır. Ve Türkiye - İngiltere Ticaret ve Kliring Anlaşmasına listeye kitap ve sürekli yayın için her üç ayda bir 6 000 liralık bir kontenjan ekleme olmasına dair yasada oyu olumlu olduğu kayıtlardadır.¹⁶¹

Sınır ve Sahil Müdürlüğü 1940 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılması için yasaya verilen oylar sonucunda kabul verirken, 1940 mali yılı hesap işleri bütçesinde değişim yapılması hakkındaki kanuna iştirak etmemiştir.¹⁶² Daha sonra 1940 mali yılı denge bütçesi dahilinde bazı daire bütçelerinde ve (D) ve (L) cetvellerinde farklılık yapılması hakkındaki kanuna verilen oylar sonucunda oyu olumlu olmuştur.¹⁶³

Devlet Konservatuvarı ve Riyaseti Cumhur Filarmonik Orkestrası tarafından verilecek olan konserleri de giriş ücretlerinin bulunması hakkındaki yasaya verilen oylara bakıldığında iştirak etmedi görülür.¹⁶⁴ 23 Haziran 1939 tarihli Anlaşmaya ilişkin Protokolün ikinci maddesi hükümlerine uyarak Fransa'ya ödeme yapılan 7 milyon Fransız frangının indirim olmadığı hakkında kanuna verilen oylar neticesinde oyu olumludur.¹⁶⁵

Başka görüşülen konular da ise Türkiye ve İsviçre arasında mevcut 30 Mayıs 1940 tarihli Ticaret ve Ödeme Anlaşmasının iki ay uzatılmasına dair yasaya kabul oyu verirken¹⁶⁶ daha sonra görüşülen bir oturuma yani Ankara İmar Müdürlüğü'nün 1938 mali yılı hesap bütçesi kanununa verilen oylamaya iştirak etmemiştir.¹⁶⁷

Sınır ve Sahil Müdürlüğü 1941 mali yılı bütçesinde değişim yapılması hakkındaki yasaya iştirak etmediği kayıt altında alınmış¹⁶⁸ ve Türkiye ile Almanya arasında Ticari mübadeleleriyle alakalı Hususi Anlaşmanın yürürlük müddetinin iki ay uzatılması hakkında Alman hükümeti ile karşılıklı notaların onayı hakkındaki yasada yine Atıf Bey'in olmadığı bilinir.¹⁶⁹ Milli Korunma Kanunu çerçevesinde bazı

¹⁶¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 59, Cilt: 11, s. 407 - 456.

¹⁶² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 5, Cilt: 14, s. 28 - 31.

¹⁶³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 9, Cilt: 14, s. 64.

¹⁶⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 17, Cilt: 15, s. 78.

¹⁶⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 22, Cilt: 15, s. 207.

¹⁶⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 81, Cilt: 20, s. 209.

¹⁶⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 7, Cilt: 21, s. 42.

¹⁶⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 10, Cilt: 22, s. 7.

¹⁶⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 13, Cilt: 22, s. 34.

maddelerinin değiştirilmesi hakkında yasaya verilen oyların neticesinde de iştirak etmemiştir.¹⁷⁰

Bunun yanı sıra Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğünün 1938 mali yılı hesap bütçe kanununa verilen oylar sonucunda Atıf Bey hasta olduğu için iştirak edemediği yazılmış¹⁷¹ ve Vakıf Müdürlüğü 1941 mali yılı bütçesinde değişim yapılması için yasaya verilen oylar sonucunda yine hasta olduğu için iştirak edememiştir.¹⁷² Memur ve çalışanlara verilecek zam hakkındaki yasa görüşmelerinde de hasta olduğu için katılamadığı kayıt altına alınmıştır.¹⁷³

Başka bir yasa görüşmesinde ise Devlet Demiryolları¹⁷⁴ ile Devlet Denizyolları¹⁷⁵ İşletme Müdürlüğü 1941 mali yılı bütçesi için değişim yapılmasına dair kanuna verilen oylar sonucunda oyu olumludur ve Kazanç vergisi kanununun 3'ncü maddesinin 13'ncü fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanuna verilen reylerin neticesinde oyunu olumludan yana kullanmıştır.¹⁷⁶ Devlet Limanları İşletme Müdürlüğünün 1941 mali yılı bütçesine ek tahsisat verilmesi hakkındaki yasaya verilen oylar neticesi konusunda yine oyunu kabulden yana kullanmıştır.¹⁷⁷

Mecliste yapılan başka oturumlara da kabul oyu vererek onaylamıştır. Bunlar; Milli Müdafaa vekaleti 1942 mali yılı bütçesine 120 000 000 lira olağanüstü ödeme verilmesi için hazırlanan yasa, Devlet Denizyolları Müdürlüğü 1942 mali yılı bütçe yasasına için görüşülen celse, Vakıflar Genel Müdürlüğü 1942 mali yılı bütçe yasası dahilinde verilen karar¹⁷⁸ ve Köy okulları ile Enstitüleri teşkilat yasasında verilen oyların sonucunda karar verilen yasalardır.¹⁷⁹

Ayrıca Adliye harç tarifesi yasasının bazı maddelerini değiştirmek için verilen oyların sonucuna bakacak olursak Atıf Bey kabul edenler tarafındadır.¹⁸⁰ Düyunu Umumiye ve Nakil işleri ile ilgili 1942 mali yılı bütçeleri arasında 100 000 liralık tescil yapılması hakkındaki kanuna verilen oylar sonucunda bu yasaya iştirak etmediği

¹⁷⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 18, Cilt: 22, s. 116.

¹⁷¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 21, Cilt: 22, s. 152.

¹⁷² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 24, Cilt: 23, s. 62.

¹⁷³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 32, Cilt: 23, s. 163.

¹⁷⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 51, Cilt: 24, s. 271.

¹⁷⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 43, Cilt: 24, s. 104.

¹⁷⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 52, Cilt: 24, s. 306.

¹⁷⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 59, Cilt: 25, s. 197.

¹⁷⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 65, Cilt: 25, s. 415 - 428.

¹⁷⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 75, Cilt: 26, s. 75.

¹⁸⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İctima: 79, Cilt: 27, s. 51.

görülürken¹⁸¹ başka bir oturumda katiplik için verilen oyları tasnif edeceklerin içinde Atıf Bey'in ismi geçmektedir.¹⁸² Ve daha sonra Encümenler için yapılmış olan seçimlerin sonucunda Atıf Bey Gümrük ve Tekel Encümenine seçilirken¹⁸³ Varlık vergisi hakkındaki yasaya verilen reylerin neticesinde oyu olumlu olmuştur.¹⁸⁴

Daha sonra ise birçok yasaya iştirak etmediği gözlemlenmiştir. Bunlar; Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçim yenilenmesi hakkındaki yasa, belediye vergi ve resimleri kanununa ek kanun verilen yasa ve Romanya'dan alınacak bandajlar hakkında nota suretiyle yapılan Anlaşmanın onayına dair kanuna verilen reylerin neticesinde uzun süre oturumlara katılmadığı bilinmektedir.¹⁸⁵

3.1.3. T.B.M.M. VII. Dönem

VII. Dönem TBMM Seçim sonucunda milletvekili olanlara mazbatalarının verilmesi esnasında Atıf Bey Çanakkale'den aday sunulmuş ve oylama sonucunda bu durum kesinleşirken,¹⁸⁶ Başvekil Şükrü Saraçoğlu Hükümetine verilen güven oylamasında Atıf Kamçıl kabul edenler tarafında oyunu kullanmıştır.¹⁸⁷

Cumhurbaşkanı 1942 mali yılı bütçesine 50000 lira ek ödeme verilmesi için yapılan yasaya¹⁸⁸ ve Devlet Havayolları Müdürlüğü'nün 1940 mali yılı hesabı kati kanuna Atıf Kamçıl kabul oyu vermiştir.¹⁸⁹ Sınır ve Sahil Müdürlüğünün 1940 mali yılı hesabı kati kanunu oylamasına¹⁹⁰ ile 1942 mali yılı bütçe denge kanununa bağlı (A) cetvelinde değişim yapılmasına dair olan yasanın oylamasına iştirak etmemiştir.¹⁹¹

Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Müdürlüğü 1942 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılması hakkındaki yasaya Atıf Kamçıl iştirak ederek kabul oyu vermiştir.¹⁹² Türkiye - Romanya Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarının birer ay uzatılması için yapılan kanuna da kabul oyu vermiştir.¹⁹³ Daha sonra Türkiye ile Romanya

¹⁸¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 80, Cilt: 27, s. 67.

¹⁸² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 1, Cilt: 28, s. 5.

¹⁸³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 2, Cilt: 28, s. 10.

¹⁸⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 3, Cilt: 28, s. 33.

¹⁸⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 6, İçtima: 28, Cilt: 30, s. 249 - 260.

¹⁸⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 2, Cilt: 1, s. 11.

¹⁸⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 3, Cilt: 1, s. 30.

¹⁸⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 5, Cilt: 1, s. 40 - 42.

¹⁸⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 9, Cilt: 1, s. 58.

¹⁹⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 10, Cilt: 1, s. 67 - 69.

¹⁹¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 11, Cilt: 1, s. 81 - 83.

¹⁹² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 12, Cilt: 1, s. 89 - 90.

¹⁹³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 12, Cilt: 1, s. 96 - 97.

arasında 2 Şubat 1943 tarihinde sözleşme imzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmasının onayına dair olan kanununa onaylamıştır.¹⁹⁴

Başka yasa tasarılarında ise Milli Müdafaa Kurumu 1942 mali yılı bütçesine acil tahsisat verilmesine dair olan 4228 sayılı kanuna ek olarak öne sürülen yasaya iştirak ederek kabul oyu verirken¹⁹⁵ Sınır ve Sahil müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe yasasına¹⁹⁶ ve Devlet Havayolları Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanununa iştirak etmemiştir.¹⁹⁷ Daha sonra ise Devlet Denizyolları Müdürlüğü 1942 mali yılı bütçesinde değişiklik öngörülmesi hakkındaki kanun oylamasına katılıp kabul oyu verirken¹⁹⁸ Devlet Havayolları Müdürlüğü 1942 mali yılı bütçe kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanuna iştirak ederek onay oyu vermiştir.¹⁹⁹ Devlet Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1942 mali yılı Bütçe kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki yasaya da iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁰⁰

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1942 mali yılı Bütçe kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik öngörülmesi nedeniyle yapılan yasada kabul oyu verirken²⁰¹ Devlet Denizyolları İşletme Müdürlüğünün 1943 mali yılı bütçe yasasına iştirak etmemiştir.²⁰²

Uzun bir süre oylamaya katılmadığı göze çarpmakta olan Atıf Kamçıl, hasta olduğu gerekçesi ile oturumlara katılamamış olduğu belirtilmiştir. Katılmadığı yasa görüşmeleri şunlardır: Devlet Denizyolları İşletme Müdürlüğünün 1942 mali yılı bütçesinde ki değişim kanunu²⁰³ ve Devlet Demiryolları ile Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanunu²⁰⁴ Posta, Telgraf ve Telefon Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanununa²⁰⁵ ve 1942 mali yılı denge bütçesi umumiye kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki yasaya iştirak etmediği bilinirken

¹⁹⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 12, Cilt: 1, s. 103 - 104.

¹⁹⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 14, Cilt: 1, s. 127.

¹⁹⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 17, Cilt: 1, s. 141 - 143.

¹⁹⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 18, Cilt: 2, s. 7 - 9.

¹⁹⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 22, Cilt: 2, s. 63.

¹⁹⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 22, Cilt: 2, s. 66.

²⁰⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 22, Cilt: 2, s. 69 - 70.

²⁰¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 22, Cilt: 2, s. 73.

²⁰² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 23, Cilt: 2, s. 89 - 91.

²⁰³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 25, Cilt: 2, s. 141 - 144.

²⁰⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 25, Cilt: 2, s. 145 - 147.

²⁰⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 25, Cilt: 2, s. 148 - 150.

²⁰⁶ yine Posta, Telgraf ve Telefon Müdürlüğünün bu seferde 1942 mali yılı bütçe kanununa bağlı (A) cetvelinde değişiklik yapılması hakkındaki kanuna da katılımı gerçekleşmemiştir.²⁰⁷ Kibrit ve çakmak tekel işletme ayrıcalıklarının kaldırılmasına ve bu tekellerin işletilmesi için geçici bir idare kurulmasına dair yasaya iştirak etmemiştir.²⁰⁸ Şose ve köprüler kanununa ek kanun için yapılan oylamaya yine katılmamıştır.²⁰⁹ Toprak Mahsulleri vergisi kanununa iştirak etmemiştir.²¹⁰ Yol vergisi hakkındaki 3843 sayılı kanun ile 4307 numaralı kanuna ek olarak çıkartılan yasa görüşmelerinde katılmadığı görülür.²¹¹ Atıf Bey bu dönemde mecliste birçok yasa tasarısına katılmamış ve mazeret izni alıp yaklaşık iki ay boyunca meclis tutanaklarına bu durum kaydedilmiştir.

Türk - Alman Ticaret Anlaşmasını uzatma konusunda Almanya Hükümeti ile mektupların kabul ve onayı hakkındaki yasaya yine hastalığı sebebi ile iştirak edemezken ²¹² Türkiye ile Almanya arasında Ticari sözleşmelerine dair 2 numaralı listedeki balık kontenjanının arttırılması ve devamında bu Anlaşmanın 1 numaralı listesindeki fasulye, bakla, nohut ve darı kontenjanlarının aynı nispette azaltma hususunda hakkındaki yasa oylamasına yine katılmamıştır.²¹³

Olağanüstü vaziyet nedeniyle bazı vergi ve resimlere zam icrasına dair olan 3828, 4040 ve 4226 sayılı kanunlara ek kanuna hastalığı sebebi ile iştirak etmemiştir.²¹⁴ İstiklal hurbine katılan ve yakınlarına verilecek para hediyesi için oylanana yasaya yine aynı sebepten dolayı katılım gösterememektedir.²¹⁵ Çanakkale mebusu Atıf Kamçıl'a hastalığı sebebi ile 2 ay izin verilmesi Büyük Millet Meclisi'nde oylanarak kabul edilmiş²¹⁶ ve Ankara Belediyesi ihtiyacı İçin İsviçre'den satın alınacak otobüslere ait Türkiye ile İsviçre Hükümetlerinin mektuplarla yaptıkları Anlaşmanın onayı hakkındaki kanuna iştirak etmediği kayıt altına alınmıştır.²¹⁷

²⁰⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 30, Cilt: 2, s. 330 - 332.

²⁰⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 30, Cilt: 2, s. 333 - 336.

²⁰⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 30, Cilt: 2, s. 343 - 345.

²⁰⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 31, Cilt: 2, s. 350 - 352.

²¹⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 33, Cilt: 3, s. 38 - 40.

²¹¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 33, Cilt: 3, s. 41 - 43.

²¹² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 34, Cilt: 3, s. 62 - 64.

²¹³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 34, Cilt: 3, s. 69 - 71.

²¹⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 34, Cilt: 3, s. 72 - 74.

²¹⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 37, Cilt: 3, s. 91 - 93

²¹⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 40, Cilt: 3, s. 117 - 118.

²¹⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 45, Cilt: 4, s. 65 - 67.

Türkiye ve Finlandiya arasında 3 Nisan 1943 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşması'nın onayına ait kanuna²¹⁸ ve Türkiye ile Macaristan arasında 24 Şubat 1943 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşması'nın onayının kesinleştirilmesi için çıkartılan yasaya yine Atıf Bey hasta olduğu için katılmamıştır.²¹⁹ Mamak gaz maske fabrikasının Milli Müdafaa vekaletine devredilmesi ile ilgili kanuna iştirak etmemiştir.²²⁰ Basın ve Yayın Müdürlüğü teşkilatı, vazife ve memurları hakkındaki onaylanan yasada yine Atıf Kamçıl Bey iştirak etmemiştir.²²¹ İzmir Tramvay ve Elektrik Türk Anonim Şirketi tesisatının satın alınması için görüşülen yasa²²² ve 1943 mali yılı denge bütçesi için kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması için görüşülen kanuna iştirak etmezken²²³ İstanbul Üniversite binalarının yeniden yaptırılması hakkındaki kanuna verilen oy sırasında katılmadığı bilinmektedir.²²⁴

İzin süresi biten Atıf oylamalara katılmaya başlamıştır ve Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1943 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) cetvelinde değişiklik yapılması için kabul oyu vermiştir.²²⁵ Aynı zamanda Orman Umum Müdürlüğü 1943 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) ve (D) işaretli cetvellerinde değişim yapılması için toplanan oturuma iştirak ederek oyunu kabulden yana kullanmıştır.²²⁶ Kazanç Vergisi yasasında bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanuna katılarak kabul oyu verirken ²²⁷ daha sonra Veraset Vergisi kanununun 1836 sayılı kanunla değiştirilmiş olan ikinci maddesine bir fıkra eklenmesine dair yapılan yasaya iştirak etmemiştir.²²⁸

Tekel Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılmasına dair toplanan oturumda kabul oyu vermiştir.²²⁹ Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçesinde değişim için çıkan yasada kanuna iştirak ederek kabul eden tarafında bulunmuştur.²³⁰ Orman

²¹⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 45, Cilt: 4, s. 69 - 71.

²¹⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 45, Cilt: 4, s. 72 - 74.

²²⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 48, Cilt: 4, s. 108 - 110.

²²¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 49, Cilt: 4, s. 147 - 149.

²²² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 50, Cilt: 4, s. 180 - 182.

²²³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 56, Cilt: 5, s. 48 - 51.

²²⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 56, Cilt: 5, s. 52 - 54.

²²⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 16, Cilt: 7, s. 6.

²²⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 16, Cilt: 7, s. 9 - 10.

²²⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 18, Cilt: 7, s. 30.

²²⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 18, Cilt: 7, s. 33 - 35.

²²⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 23, Cilt: 7, s. 118.

²³⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 23, Cilt: 7, s. 121 - 122.

Umum Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçesinde farklılıklar yapılması hakkındaki kanuna²³¹ ve Vakıflar Genel Müdürlüğü 1943 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişim yapılması hakkındaki kanuna iştirak etmemiştir.²³²

Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılması için çıkartılan yasa görüşmesine iştirak etmemiştir.²³³ Ancak daha sonra Hususi Türk - Alman Anlaşmasına bağlı A ve B cetvelinde yazılı darı, bakla ve nohut, ve küspe, arpa, kepek kontenjanları bakiyelerinin yağlı tohumlarla değiştirilmesi hakkındaki Anlaşmanın onayına dair çıkartılan kanuna iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²³⁴ 1943 mali yılında Muvazanel Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin Milli Müdafaa kurumuna acil tahsisat verilmesi hakkındaki 4424 sayılı kanuna ek kanun görüşmelerine²³⁵ ve Türkiye ile İsviçre arasında 28 Mart 1942 tarihli Ticari Anlaşmanın 31 Temmuz 1943 tarihine kadar uzatılması hakkındaki yasaya iştirak etmediği bilinmektedir.²³⁶ 1943 mali yılı denge bütçesi için (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki yasaya yine katılmamış²³⁷ ve daha sonra Toprak mahsulleri vergisi yasasına kabul oyu vermiştir.²³⁸ Beden Terbiyesi Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe yasa görüşmelerine²³⁹ ve Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı bütçe görüşmelerinde iştirak etmediği görülür.²⁴⁰

Orman Genel Müdürlüğü 1944 yılı bütçe kanunu oylamasına katılmayan Atıf²⁴¹ Tekel Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe Kanununa katılıp kabul oyu vermiştir.²⁴² Orman Umum Müdürlüğü 1943 mali yılı bütçe kanununa bağlı A işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanuna katılmamıştır.²⁴³ Daha sonra ismi PTT çalışanlarının aldığı ücretle ilgili yeni düzenleme yasa teklifi verilmesi konusunda bulunan heyette geçmektedir.²⁴⁴ Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Müdürlüğü

²³¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 24, Cilt: 7, s. 146 - 148.

²³² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 24, Cilt: 7, s. 149 - 151.

²³³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 24, Cilt: 7, s. 160 - 162.

²³⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 35, Cilt: 8, s. 90.

²³⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 36, Cilt: 8, s. 101 - 103.

²³⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 40, Cilt: 9, s. 42 - 44.

²³⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 48, Cilt: 9, s. 240 - 242.

²³⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 49, Cilt: 9, s. 272.

²³⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 52, Cilt: 10, s. 21 - 23.

²⁴⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 52, Cilt: 10, s. 24 - 26.

²⁴¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 53, Cilt: 10, s. 45 - 47.

²⁴² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 54, Cilt: 10, s. 61.

²⁴³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 55, Cilt: 10, s. 83 - 86.

²⁴⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 57, Cilt: 10, s. 96.

1943 mali yılı bütçe kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanuna katılıp kabul oyu vermiştir.²⁴⁵ Oyun kağıtları tekeli hakkındaki 1118 sayılı kanunun 2. maddesinin değiştirilmesi için yapılan yasa oylamasında bulunan atıf kabul oyu vermiştir.²⁴⁶

Ankara Belediyesi için İsviçre'den satın alınacak otobüslere ilişkin Anlaşmaya esas olan mektupların beşinci numarasında göz önünde bulundurulan sürenin 30 Haziran 1943 tarihine kadar uzatılması hakkındaki kanuna Atıf Kamçıl iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁴⁷ 1944 mali yılı denge bütçesi kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişim yapılması hakkındaki yasaya yine katılımı mevcuttur.²⁴⁸ Antalya, Trabzon ve Malatya elektrik ayrıcalıklarının iptali hakkındaki iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁴⁹

Daha sonra Romanya'dan 70 vagon ve 3270 varil alınması ve bedellerinin hem kesinleştirilmiş mallar hem de ley para birimi olarak ödenmesi hususunda yapılan Anlaşmanın onayına dair olan yasaya²⁵⁰ ve Türkiye ile Almanya arasında Ticari mübadelenin düzenlenmesine dair Anlaşma esaslarına göre Almanlar tarafından 5 tane uçak verilmesi ve kesin olan Türk inallarının ihracı için Alman sefaretiyle mektupların onaylanmasına dair olan kanuna Atıf Bey iştirak etmemiştir.²⁵¹ Yine Türkiye ve Macaristan arasında mevcut Ticari mübadelelerin onayına ait Anlaşmaların 31 Mayıs 1944 tarihine kadar uzatılması hakkındaki kanuna katılamamıştır.²⁵²

Mecliste görüşülen bir diğer konu ise Türkiye ile Romanya arasında imzalanan askeri protokolünün onayına dair yasa toplantısında oya katılımı var iken²⁵³ Devlet memurları aylıklarının birleştirme ve denklik hakkındaki 3656 ve 3888 sayılı kanunlara bağlı sayılı cetvellerin Maarif Kurumu kısmında farklılık yapılması hakkındaki kanuna iştirak etmemiştir.²⁵⁴

²⁴⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 65 Cilt: 10, s. 455.

²⁴⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 68, Cilt: 11, s. 22 - 23.

²⁴⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 71, Cilt: 11, s. 42.

²⁴⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 72, Cilt: 11, s. 59.

²⁴⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 75, Cilt: 11, s. 124.

²⁵⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 82, Cilt: 12, s. 42 - 44.

²⁵¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 82, Cilt: 12, s. 49 - 51.

²⁵² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 82, Cilt: 12, s. 53 - 55.

²⁵³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 82, Cilt: 12, s. 56 - 58.

²⁵⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 86, Cilt: 12, s. 117 - 119.

Bir sonraki yasa görüşmesi olan Diyarbakır ve Elazığ istasyonlarından Irak ve İran sınırlarına kadar yapılacak demiryollarının inşası için borçlanmaya dair olan 4057 sayılı kanuna ek kanun oluşturulması hakkındaki teklife iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁵⁵ Memur meskenleri inşası hakkındaki yasaya da yine kabul oyu atmıştır.²⁵⁶ Bu yasa görüşmesi olağanüstü toplanmıştır ve Kamçıl Bey Almanya ile siyasi, iktisadi münasebetlerimiz kesilmesine dair kanuna iştirak ederek onaylamıştır.²⁵⁷ Bu yasada ilişkilerin kesilmesini İkinci Dünya Savaşı nedenlerine bağlayabiliriz.

Yol vergisi kanununun 10. maddesine bir fıkra eklenmesine dair olan yasayı onaylayarak kabul oyu vermiştir.²⁵⁸ Demiryolları ve limanların inşaatı için gelecek yıllara geçici sözleşmelere girişilmesi hakkındaki yasaya iştirak ederek yine kabul oyu vermiştir.²⁵⁹ Aynı zamanda Türkiye ve Finlandiya Ticaret Anlaşmalarının uzatılması hakkındaki yasaya katılarak oyunu kabulden yana kullanmıştır.²⁶⁰ Daha sonra ise Türkiye ile Macaristan arasında imzalanan Ticaret ve Tediye Anlaşmalarına ilişkin onay hakkındaki kanuna iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁶¹

Radyo istasyonlarının yeniden kurulmasına dair olan yasaya iştirak etmemiştir.²⁶² Sınır ve Sahiller Sıhhat Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) ve işaretli cetvellerde değişim yapılmasına dair kanuna²⁶³ ve Vakıflar Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe kanununa bağlı (A) ve (B) işaretli cetvellerinde değişiklik yapılmasına hakkında ki kanuna iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁶⁴

Atatürk'ün Anıtkabir inşaatına dair kanuna Atıf Kamçıl iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁶⁵ Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki kanunu onaylamıştır.²⁶⁶ Ancak Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişim yapılması için görüşülen yasaya iştirak

²⁵⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 86, Cilt: 12, s. 121.

²⁵⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 86, Cilt: 12, s. 124.

²⁵⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: Fevkalâde, Cilt: 13, s. 12.

²⁵⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 87, Cilt: 13, s. 46.

²⁵⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 87, Cilt: 13, s. 52 - 53.

²⁶⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 91, Cilt: 13, s. 123 - 124.

²⁶¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 91, Cilt: 13, s. 127.

²⁶² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 96, Cilt: 13, s. 155 - 157.

²⁶³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 99, Cilt: 13, s. 176.

²⁶⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 99, Cilt: 13, s. 179.

²⁶⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 6, Cilt: 14, s. 39.

²⁶⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İctima: 6, Cilt: 14, s. 42.

etmediği kayıt altına alınmıştır.²⁶⁷ Orman Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılması hakkındaki yasaya kabul oyu vermiştir.²⁶⁸ Yine görüşülen Orman Genel Müdürlüğünün 1940 mali yılı hesabı katii kanununa iştirak ederek kabul oyu vermiştir.²⁶⁹

Hudut ve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü 1944 mali yılı Bütçe Kanuna bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanuna kabul oyu vermiştir.²⁷⁰ Türkiye - İsviçre Ticaret Anlaşmasının 1944 tarihine kadar üç ay daha uzatılması hakkındaki yasaya ise iştirak etmemiştir.²⁷¹

Uzun yıllar farklı diller altında kalan yabancı dil kuralları, kelimeleri ve terimlerinden arındırılarak yeniden düzenlenen Anayasa oylamasına katılarak kabul oyu vermiştir. Bu durum Atıf için bir ilktir yorumunu yapabilirim. Hep yasa tasarıları için karar alma organında olurken bu sefer anayasa da bulunmuş ve kararını olumludan yana kullanmıştır.²⁷² Daha sonra vapur hattının satın alınmasına dair olan sözleşmenin onaylanması için yapılan yasaya iştirak etmemiştir.²⁷³

Arazi vergisi hakkındaki 1833 sayılı kanununun 2'nci maddesine bir madde eklenmesi için yapılan yasaya kabul oyu verirken²⁷⁴ Tekel Genel Müdürlüğü'nün 1944 mali yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişim yapılmasına dair kanuna iştirak etmemiştir.²⁷⁵ Tekel Genel Müdürlüğü 1944 mali yılı bütçesine bağlı cetvellerde yapacağı farklılığı sunmak için toplanan oturuma²⁷⁶ ve Sıtma ile olağanüstü savaş için yapılan yasaya iştirak etmemiştir.²⁷⁷

Yasama dönemi bittikten sonra 30 Haziran 1942'de emekli olan Atıf Bey, Milletvekiliği görevi sonrasında 2 Ekim 1946'da Sular İdaresi Meclisi İdare Azalığına tayin edilmiştir. Bu görevde iken 21 Ocak 1947 yılında vefat ederek önce Karacaahmet

²⁶⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 7, Cilt: 14, s. 50 - 52.

²⁶⁸ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 9, Cilt: 14, s. 62.

²⁶⁹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 10, Cilt: 14, s. 74.

²⁷⁰ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 13, Cilt: 14, s. 96.

²⁷¹ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 21, Cilt: 15, s. 34 - 36.

²⁷² T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 22, Cilt: 15, s. 56 - 57.

²⁷³ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 24, Cilt: 15, s. 105 - 107.

²⁷⁴ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 25, Cilt: 15, s. 114.

²⁷⁵ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 31, Cilt: 15, s. 171 - 173.

²⁷⁶ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 31, Cilt: 15, s. 174 - 176.

²⁷⁷ T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Devre: 7, İçtima: 34, Cilt: 15, s. 197 - 199.

Mezarlığına, Bakanlar kurulu kararı ile 1954 de ise İttihat ve Terakki kurucularının bulunduğu Şişli'deki Hürriyeti Ebediye nakledilmiştir.²⁷⁸

²⁷⁸ Özdemir, *Abdülhamit'i Deviren Kurşun*, 171.

SONUÇ

Çalışmanın birinci bölümünde elimizde bulunan kısıtlı kaynak ve az bilgi eşliğinde Atıf Kamçıl Bey'in hayatı incelenmeye çalışıldı. 1908 İhtilali'nin yapıldığı yer olan Manastır ve Osmanlı Devleti'nin siyasi gündemini son derece meşgul eden Makedonya sorununa değinilmiş olup, Osmanlı'nın XIX. yy. yaşadığı ulusal ve uluslararası sıkıntılardan bahsedilmiştir. Tezin ikinci bölümünde Atıf Bey'in Şemsi Paşa'ya plansız olarak düzenlediği suikast, en ince ayrıntılarına kadar değinilmiştir. Bu plansız suikast girişimi onun Harbiye Okulunda gördüğü eğitim ve iyi bir nişancı olmasının ona kattığı bir avantaj olarak nitelendirebilirim. Kamçıl'ın tek başına giriştiği Meşrutiyet mücadelesini başarıyla tamamlaması ve II. Meşrutiyet'in ilan edilme sebeplerinden birini tek başına yapmış olmanın gururunu taşıması onu Cemiyet içinde önemli kıldığını düşünmekteyim. Son bölümde ise Zabıt Cerideleri taranmış ve Atıf Bey'in Meclisi Mebusan ile TBMM'de söz hakkı almadığı tutanaklardan tespit edilmiş olup, kanun oylamalarında neredeyse yarısına katılmadığı gözlemlendi ve aynı zamanda hasta olduğu meclis kayıtlarına kaydedilip mazeret izni alması nedeni ile yaklaşık üç ay birleşimlere katılmadığı tasdik edilmiştir. Kanun oylamalarında hiçbir red oyu olmayıp katıldığı oturumlara da kabul oyu vermiştir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Turan. Suikast Osmanlı'da Son Dönem Suikastlar. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.
- Akşın, Sina. 100 Soruda Jön Türkler ve İttihat Terakki. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1980.
- Alkan, Necmettin. Mutlakıyetten Meşrutiyete 2. Abdülhamid ve Jön Türkler. İstanbul: Selis Kitaplar, 2009.
- Alkan, Necmettin. "20.yy Osmanlı Tarihi, 1908 İhtilalinin Başlamasında Reval Buluşmasını Önemi," Toplumsal Tarih Dergisi, Sayı 175 (2008): 48.
- Ata, Meltem Begüm Saatçi. "Vilayat-ı Selase Müfettişlik Faaliyetlerinin Tercüman Gazetesine Yansıması," Tarih Okulu Dergisi, Sayı 22 (2015): 254.
- Aktan, Prof. Dr. Coşkun. Arş. Gör. Dilek Dileyici ve Arş. Gör. Özgür Saraç. "Osmanlı Tarihinde Vergi İsyenları II," Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 1 (2003): 7
- Bayar, Celal. Bende Yazdım - Milli Mücadeleye Giriş 1. İstanbul: Sabah Kitapları, 1997.
- Bayraktar, Kaya. "Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi," Bilig, Sayı 69 (2014): 16-17.
- Berkes, Niyazi. Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2015.
- Bilgin, Mehmet. Teşkilat-ı Mahsusa'nın Kafkasya Misyonu ve Operasyonu. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2017.
- Binark, İsmet. "Türk Parlamento Tarihi: TBMM VII. Dönem," T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurumu Yayınları, Cilt 1, Sayı 133 (2009): 87.
- Birinci, Ali. Hürriyet ve İtilaf Fırkası, II. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar. İstanbul: Dergah Yayınları, 2012.
- Burak, Durdu Mehmet. "Osmanlı Devleti'nde Jön Türk Hareketinin Başlaması ve Etkileri," Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 14 (2003): 301.
- Dikici, Ali. "Osmanlı Makedonya'sında Kurulan ilk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı," Karadeniz Araştırmaları, Sayı 24 (2010): 78.

Erdoğan, Aynur. “Tanzimat Döneminde Yurtdışına Öğrenci Gönderilme Olgusu ve Osmanlı Modernleşmesine Etkileri,” *Sosyoloji Dergisi*, Sayı 3 (2010): 123.

Furat, Ayşe Zişan. “Berlin Anlaşması Sonrasında Balkanlar’da Cemaat-i İslamiyelerin Teşekkülü,” *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 33 (2013): 67.

Girit, Kadir. “Dönemin Olayları Işığında Resneli Niyazi.” Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2017.

Gümüşsoy, Emine. “İkinci Meşrutiyeti Hazırlayan Bir Merkez: Ohri,” *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 18 (2008), 63-64.

Günel, Ş. Şenay. “Türk Parlamento Tarihi: VI. Dönem,” *Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları*, Cilt 5, Sayı 39, 155.

İslam Ansiklopedisi. “Berlin Antlaşması.” Erişim Tarihi: Aralık 8, 2018. <https://islamansiklopedisi.org.tr/berlin-antlasmasi>

İslam Araştırma Merkezi, İstanbul

Karal, Enver Ziya. *Osmanlı Tarihi- 1. Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri 1878-1907*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2005.

Karal, Enver Ziya. *İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı 1098-1918*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000.

Kansu, Aykut. *1908 Devrimi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

Külçe, Süleyman. *Firzovik Toplantısı ve Meşrutiyet*. İstanbul: Kitabevi, 2013.

Niyazi, Ahmet. *Hürriyet Kahramanı Resneli Niyazi Hatıratları*. Ankara: Panama Yayıncılık, 2018.

Nuhoğlu, Muhammet Said. *Berlin Konferansı 1878*, 7.

Nureski, Djuneis. “Osmanlı’dan Günümüze Makedonya’daki Türk Kültürü ve Makedonya’nın Türk Kültür Tarihindeki Yeri ve Önemi,” *Avrasya Etüdüleri*, Sayı 50 (2016): 354.

Özcan, Uğur. “1878–1912 Yılları Arasında Manastır Vilayeti’nde Okullaşma ve Okullaşmanın Milliyetçilik Üzerindeki Etkisi,” *Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVID)*, II/1 (2013): 412.

Özdemir, Hakan. *Abdülhamit’i Deviren Kurşun*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.

Paşa, Enver. Enver Paşa'nın Anıları (1981-1909). Hazırlayan. Halil Erdoğan Cengiz İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.

Ragıp, Mustafa. Meşrutiyet'ten Önce Manastırda Patlayan Tabanca. Hazırlayan. Rahşan Aktaş. İstanbul: Bengi Kitap Yayın, 2007.

Saatçi, Meltem Begüm. "İkinci Meşrutiyet Öncesi Makedonya Sorununda Bulgar Rolü" Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk Bulgar İlişkileri Sempozyumu, Eskişehir, 2005.

Savaş, Mevhibe. "İkinci Meşrutiyet Döneminde İttihat ve Terakki ve Basın." Erişim Tarihi: Ocak 5, 2019.

http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/mevhibe_savas_ikinci_mesrutiyet_donemi_ittihat_terakki_ve_basin.pdf

Şemsi, Müfid El-Hakku Ya'lu Vela Yu'la Aleyh. Hazırlayan. Ahmed Nezih Galitekin. İstanbul: Şehir Yayınları, 2007.

Şehsuvaroğlu, Bedi. "İkinci Meşrutiyet ve Atıf Bey," Belleten, Sayı 90 (1959): 324.

TarihTarih Sitesi. "Balkanlar'da Osmanlı Hakimiyeti ve İskân Siyaseti Doç.Dr. Mehmet İribaş." Erişim Tarihi: Ekim 27, 2018. <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=381422>

Urhan, Vahit Cemil. "Ayastefanos ve Berlin Anlaşmaları Sürecinde Karadağ'ın Bağımsızlığını Kazanması." Avrasya Etüdüleri, Sayı 50 (2016): 250.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2011)

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. "1908 Yılında İkinci Meşrutiyetin ne Suretle İlân Edildiğine Dair Vesikalar," Belleten, Sayı 77 (1956): 109.

Yılmaz, Mehmet Serhat. "İkinci Meşrutiyet Öncesi Kastamonu'da bir Ayaklanma Girişimi," Karadeniz Araştırmaları, Sayı 30 (2011), 123-124.

Zeyrek, Suat "2. Meşrutiyetin İlanı Üzerine Bazı Düşünceler, Darbe mi? Devrim mi?," Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 32 (2012): 203 – 214.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Manastır Tren İstasyonu.....	33
Şekil 2: Manastır Hükümet Konağı.....	36
Şekil 3: Teğmen Atıf.....	51

EK 1

T. C.
M. M. V.
Zat işleri dairesi
Ş. — P.
Sayı 15673

Ankara
24 / Haz / 1932

Öz:

Çanakkale meb,usu Atif Kamçılın
lin tekaütlüğü . H.

Eki

Yüksek bağvekâlete

Çanakkale meb,usu Atif Kamçılın (320 - 100) tekaütlüğüne dair
kararnamenin sunulduğunu arz ederim .

A. K.

D.

M. M. V .

A. B. Mustafa

030	11	1	155	27	7
-----	----	---	-----	----	---

17430

260-42 $\frac{2}{10146}$ 3

EK 2

T. C.
M. M. V.
Zat işleri dairesi
Ş.
Sayı



Ankara
193

Öz:

17430

Eki

1 - Halen Çanakkale mebusu bulunan Atıf Kamçıl (320 - 100) 9/4/1942 tarihli dilekçe ile orduda , İnhisarlar idaresinde ve mebuslukta geçen hizmetleriyle kanuni müddetini tamamlamış olduğundan bahsile tekaütlüğünün yapılmasını istemiştir .

2 - Kaydı üzerinde yapılan incelemede : 2/2.Kânun/317 tarihinde harbiye okuluna dâhil ederek 6/Nisan/320 tarihinde teğmenlikle neşrettiği ve Üsteğmen iken 24/Şubat/326 tarihinde Çanakkale mebusluğuna intihab olunduğu ve siyasetle iştiğalinden dolayı 5/Şubat/328 tarihinde askeri nisbeti kesildiği ve tekrar ihtiyat subaylıkla 11/Şubat/328 tarihinde hizmete alınarak 5/Ağustos/329 tarihinde terhis edildiği anlaşılmıştır .

3 - Askerlikte geçen hizmet müddetile 1 , 2 , 3 .cü devrelerdeki mebusluk hizmetleri on beş seneyi müteceviz ve inhisarlar müdürlüğünün 18/5/1942 tarihli vesikasına nazaran bu idarede on üç kısur sene hizmeti çok etmiş olduğundan (3028) sayılı kanundan istifade ettiği ve büyük millet meclisi kâtibi umumiliğinin vermiş olduğu 12/5/1942 gün ve 425I sayılı vesikasına göre bütün mebusluk hizmeti de hesaba katılmak üzere kanunen muayyen olan yirmi beş seneyi fiilen tamamlamış olduğundan (1683) sayılı kanunun altıncı maddesine tevfiğe an tekaütlüğünün icrası tensib edilmiştir .

4 - İşbu kararname hükümlerinin icrasına milli müdafaa vekili memurdur .

30 Haziran 1942

Reisicumhur

İsmail Hani

Başvekil

M. M. Vekili

S. F. Çaylak

A. B. Akın

030	11	1		155	27	1
-----	----	---	--	-----	----	---

EK 3

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

KARAR

Kararlar Müdürlüğü

Karar sayısı

3

15822

Çanakkale eski Milletvekili Atıf Kamçıl'ın Karacaahmet mezarlığında bulunan naşının Hürriyeti-Ebediye Tepesine nakline müsaade edilmesi; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının I/IO/1952 tarihli ve IIS/IO505 sayılı yazısı üzerine, 1593 sayılı kanunun 2II inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunun I3/IO/1952 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

C. Bayar

130 80 12
11
18

Başbakan V.
ve
Sağ. ve So. Y. B.

D. Ustunel

Millî Savunma Bakanı

M. Kaymak

Millî Eğitim Bakanı

C. ve Tekel Bakanı

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
ve
Dışişleri B. V.

S. Bay

İçişleri Bakanı

S. Menderes

Bayındırlık Bakanı

Tarım Bakanı

Ulaştırma Bakanı

Devlet Bakanı

M. Adnan

Dışişleri Bakanı

Eko. ve Ticaret Bakanı

Çalışma Bakanı

Adalet Bakanı

A. N. Özalp

Maliye Bakanı

H. Bektaşoğlu

Sa. ve So. Y. Bakanı

İşletmeler Bakanı VE
Güm. ve T. B. V.

R. K. K. K.

M. Özalp

S. Bayar

ÖZGEÇMİŞ

Rabia Nur Obut 21.01.1992 yılında Tokat'ın Zile ilçesinde doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. 2011 yılında Karabük Üniversitesi Tarih Bölümü'nü kazandı. 2016 yılında aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı. Aynı sırada İstanbul'da özel bir kolejde Tarih Öğretmenliği görevine başladı. Yabancı dili İngilizcedir.